Kemalettin Tuğcu

İSTANBUL SOKAKLARI

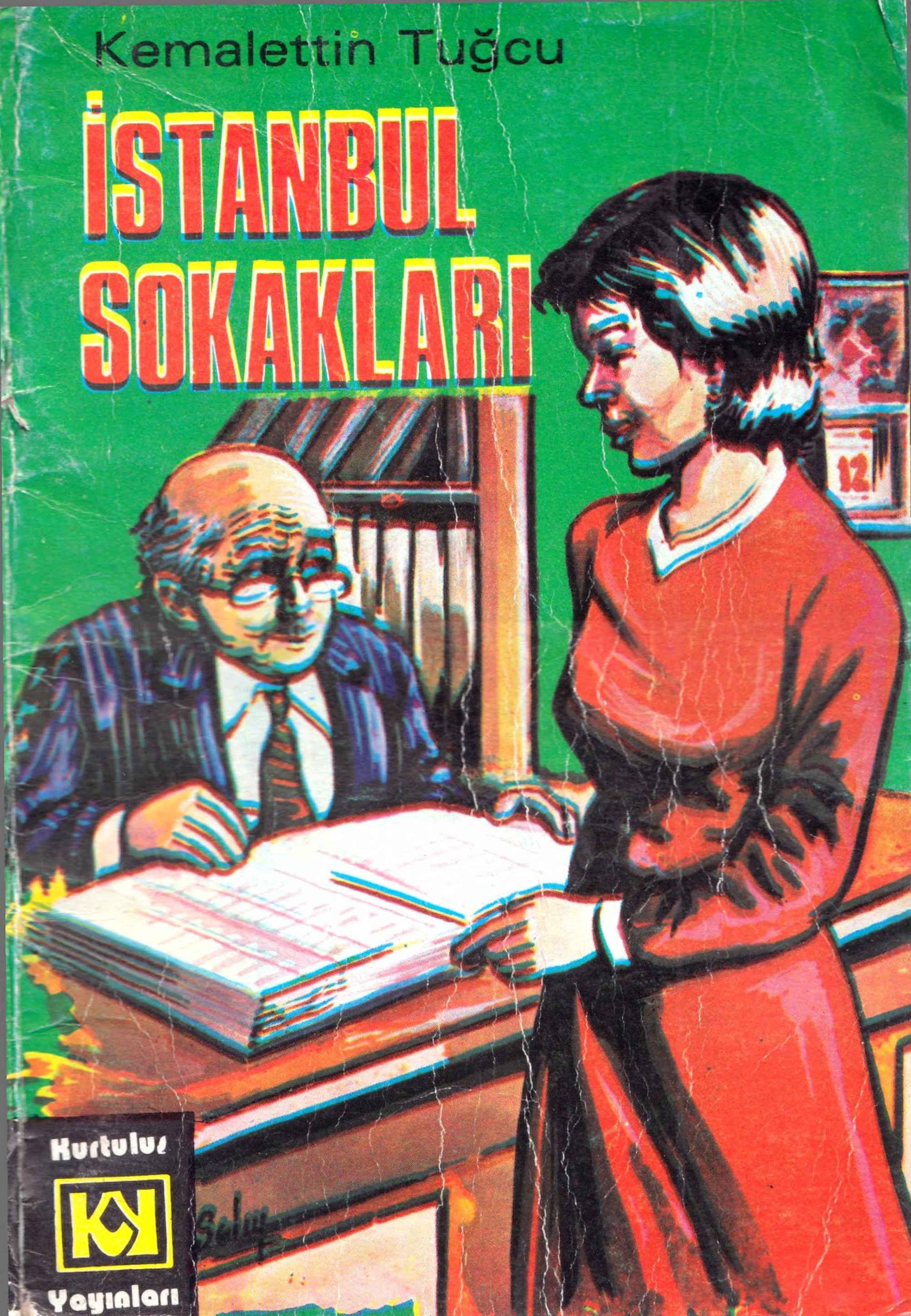

Kurtuluş Yayınları

İstanbul Sokakları

TAHTADAN MEYVE sandığının gecenin nemiyle ıslanan üstünü yana çevirerek oturan Balıkçı İlyas, ceketini omuzlarına iğretiden koymuş, ilk sigarasını yakmış, zaman zaman öksürük nöbetlerine yakalanarak o gün yapabileceği işleri düşünüyordu.

Ona Balıkçı İlyas derlerdi. Balıkçılıkla ilgisi yoktu. O da herkes gibi rıhtımdan olta sallayıp balık tutar veya kürekçi bulamadıkları zaman kendisini çağıran balıkçılara: «Gelemem» demezdi.

O, sokaktan çok deniz kıyısında dolaşırdı. Hem de rıhtımsız ve kumsal olan kıyılarda. Orada deniz kabuklarına rastlardı. Sonra inşaat için kum satan depolara da giderdi. İzin ister, kumları karıştırır, içlerinden ufacık şeytan minarelerini toplar, renkli midye ve istiridye kabuklarını araştırırdı.

Onun, bazen kumcularla Marmara'nın bazı kıyılarına gittiği olurdu. Oralarda deniz kabuklarının daha başka çeşitlerine, irili ufaklı birçok türüne rastlardı. Yeni ve güzel bir kabuklu bulmak, ona kumların içinde pırıl pırıl bir altın bulmaktan daha çok sevinç verirdi.

Balıkçı İlyas, bu kabuklulardan küçük dikiş kutuları, resim çerçeveleri yapıyordu. Onları o kadar güzel yerleştirir, yapıştırırdı ki, bir parçayı çıkartıp daha güzel yerleştirmek kimsenin elinden gelmezdi. Bazen bir kutunun yapılması aylarca sürerdi, çünkü bazı kutularda karşılıklı ve birbirine denk kabuklular bulması gerekirdi.

Balıkçı İlyas, bu kabuklardan küçük dikiş kutuları, resim çerçeveleri yapıyordu.

Bunlardan başka, bazı meraklılar için deniz kabuklularından kolyeler yapar, bazı büyük mağazalara götürüp bırakırdı.

Balıkçı İlyas bu işlerle geçiniyor, ayrıca beraber oturduğu çocuklara da yardım ediyordu. Perişan, dalgın bir adamdı ama onun bir sanatçı ve iyi insan yönü de vardı.

Balıkçı İlyas, öksüre öksüre düşünürken epeyce geniş olan arsaya sokaktan doğru gelenler oldu. Başını çevirdi.

Orta yaşlı, göbekli bir bey, gençten, kasketli bir başkası, bir de emniyet memuru.

Onlar bir Balıkçı İlyas'a, bir de barakaya baktılar. Orta yaşlı adam durup bir nefes aldıktan sonra kasketli adama :

— İşte burası, dedi. Geçen gün geldim, içinde çocuklar vardı. İşi kökünden halletmek için sesimi çıkarmadım. Zaten çapı yeni çıkarttırdım. Ölçüp biçtiler. Aslında burası yeni kadastro görmüş.

Balıkçı İlyas ayağa kalkmıştı. Orta yaşlı adam ona doğru yürüdü :

— Baksana birader, dedi. Bu gecekonduda kim oturuyor?

İlyas sigarasını yere atıp üstüne bastı.

— Neden sordunuz? dedi.

Adam biraz bozuldu :

— Neden soracağım, burası benim arsamdır, dedi.

— Öyle mi? Vah, vah!

— Ne vahvahı?

Balıkçı İlyas içini çekti.

— Sizin için değil, bizim için vah vah, dedi.

Emniyet memuru barakaya kadar gitmiş, ayağının ucu ile tahta kapıyı itmişti. İçeriye baktı, içerisi karanlıktı.

Döndü, İlyas'ın karşısına dikildi :

— Burası kimin? dedi. Kim kurdu bu gecekonduyu?

Biraz sert görünmek istiyordu. Balıkçı İlyas :

— Yavaş ol ağabey, dedi. Sen bu semtin adamı değilsin. Hem burada gecekondu yok. Bu inşaat barakasıdır, anladın mı?

Memur kızdı :

— Ben şunu, bunu bilmem, dedi. Burasını boşalt.

Balıkçı İlyas :

— Bu o kadar kolay değil, dedi.

— Karşı geliyorsun ha?

— Eh, gerekirse karşı gelirim. Sen kendi bölgene bak. Buranın da değnekçisi var, bekçisi var, emniyet âmiri var, hepsinin üstünde de Allah'ı var anladın mı? İçeride barınan üç çocuğu sokağa mı atacaksın? Sorarım sana?

Göbekli adam :

— Bak birader, dedi. Bozuşmaya lüzum yok. Memleketin halini bilirim. Anadolu'dan ipini koparan soluğu büyük şehirlerde alır. Hele zavallı İstanbul'un bu yüzden çekmediği kalmaz. Yalnız barınmakla kalmazlar, şunun bunun arsasına iğretiden dört duvar çatar, içine bir salıncak kurar, bir de şilte attılar mı artık uğraş işin yoksa.

Balıkçı İlyas :

— Bana bak, ağabey, dedi. İpini koparan dediğin bu memleketin adamıdır. Bakımsız, sahipsiz köyünden buraya iş aramaya gelir. İpini koparmış eşek deme ona. Senin İstanbul dediğin bu şehir de bu vatandaştan küksünmez. Dili yok, ağzı yok. Barındırabildiği kadarını barındırır. Asıl kötü olanlar milyonların üstüne kuluçka gibi yatıp çevresine ve memlekete bakmayı aklına bile getirmeyenlerdir.

Orta yaşlı adam :

— Nerelisin birader? dedi.

— Buralıyım. Dedemin dedesinden beri bu şehirdenim.

Adam cebinden paketini çıkarmış, açarak uzatmıştı. Balıkçı İlyas sigaralara baktı ve :

— Sağol, dedi. Bana böyle yaldızlı, ithal malı sigaralar dokunur, ben en ucuzunu, en berbatını içiyorum.

Muavinle kasketli adam da birer sigara yakıyorlardı. Orta yaşlı adam :

— Adın ne? Dedi.

— Bana İlyas derler ağabey, Balıkçı İlyas.

— Balıkçılık mı yapıyorsun?

— Yok be ağabey. Deniz kıyılarında çok dolaşırım da ondan böyle bir kulp takmışlar bana. Çoğu zaman da çarşıda, pazarda sadece Balıkçı diye seslenirler arkamdan.

— Pekala, bak birader. Benim adım Kadri'dir. Tüccarım. Bu arsa benim. Fi tarihinde burada konağımız varmış. Ben hatırlamam. Boşuna vergi verip duruyorum. Çocuklar için bir yuva kuralım dedim de.

Bu sırada barakadan on iki, on üç yaşlarında bir oğlan çıkmıştı. Ayağında bir işçi pantalonu vardı. Ayağına bir takunye takmıştı. Omuzunda bir havlu vardı. Barakanın duvarına çakılmış musluklu bir tenekeden yüzünü yıkadı. Kurulanarak eve girerken hemen ayni yaşlarda bir kız çıktı. Havluyu ondan aldı, o da yüzünü yıkadı.

Derken bir üçüncüsü çıktı. Kızın yanında, yüzünü yıkamasını bekledi. Havluyu ondan aldı. Bu yıkanma işi bittikten sonra üçü de barakanın dışında bir araya gelerek konuşulanları anlamak için beklemeye başladılar. Hemen aynı yaşlarda bulunan bu çocukların gözlerinde garip bir hiddet, belki bir kavga isteği vardı.

Balıkçı İlyas, çocuklara bakarak :

— Emine, dedi, sen işine git anam. Birşey yok.

Ömer, sen de mahalleyi dolaş. İhsan, küfeni al, git pazar yerine. Vakit geçiyor.

Sonra içini çekti :

— Ömer, sen sandalyeleri getiriver, dedi.

İki sandalye odundan yapılmış, üzerlerine kontrplak çakılmıştı. İlyas onları arsanın düzgün bir yerine koydu, oturduğu tahta sandığı da sıraya dizdi.

— Kusura bakmayın, dedi.

Kendisi yere çömeldi. Ceketini omuzunda düzeltti :

— Demek buraya çocuklarınızın başlarını sokacakları bir yuva kuracaksınız beyefendi? dedi. Cenabı Hak hayırlısını versin. Eh, bir gün birisi çıkıp elbette bizi buradan sürüp çıkartacaktı. Ne denir, kader bu!

Uzun uzun içini çektikten sonra cebinden kâğıt paketi çıkarttı, bir sigara yaktı. Yeniden öksürdü, öksürdü sonra :

— Size güçlük çıkaracağımızı zannetmeyiniz beyefendi, dedi.

Kadri bey, sandalyelerden birine oturmuştu :

— Teşekkür ederim kardeşim, dedi. Ama ben büsbütün zarar görmenizi istemem.

Bu sırada bir tepsi içine dört çay bardağı koymuş olan kız onlara doğru gelirken bir de tahta sandık getirmişti. Sandığı yere koydu, çayları bıraktı ve :

— Buyurun efendim, dedi.

Balıkçı İlyas :

— Sağ ol Emine, dedi. Sen geç kalma.

Kız başıyla bir selâm verdi. Onun arkasından bakan komiser :

— Çocuklar senin mi? dedi.

Balıkçı İlyas :

— Hayır komiser bey, dedi. Hiçbiri benim değil. Kızcağız bir arkadaşımın anasız kalmış kızıydı. Beş yaşında ancak vardı. Düşünebiliyor musunuz, inşaatta çalışan bir işçinin kızı. Çalışmasın da ne yapsın? Ça-

lışsa çocuğu nereye bıraksın? Bana anlattığına göre, burada o sırada şu tarafta görülen dokuz katlı apartman yapılıyormuş. Bu baraka da o apartman sahibi tarafından çimentoları muhafaza için kurulmuş. İnşaat sırasında da içeriye bir yer yapmışlar, anasız çocuğu orada bırakırlarmış, İbrahim de akşamları orada yatarmış.

İlyas eliyle apartmanı gösterdi. Başlarını o tarafa çevirdiler. Bu sırada Emine arkasına bir kazak giymiş barakadan çıkıp sokağa geçmiş ve kaybolmuştu.

Kadri bey :

— Demek bu kız o kız? dedi.

İlyas :

— Evet beyefendi, dedi. Bu kız işte o kız. Babacığı İbrahim çalışamayacak kadar hastaydı. Öteden beri arkadaşlığımız vardı. Burada oturduğumu bilirdi. Geldiğim zaman da epeyce ağırlaşmıştı. İki yıl olmuş burada yaşayalı. Kızı gündüzleri okula bırakıyor, akşamları alıyormuş. Ama kandilin yağı tükenmiş, İbrahim yolu tutmuştu. Burada sizlere ömür. Emine babasız kaldı. Eh, ben de yersiz yurtsuz bir adam. Kızcağızın yüzünden kaldım burada. Aşağı yukarı beş yıl oluyor.

Komiser :

— Demek burası inşaat barakası olarak yapılmış? dedi.

— Evet ağabey.

— Peki iş bittikten sonra sökmediler mi?

— İbrahim'in anlattığına göre, inşaat sahibine rica etmiş. Kışta kıyamette bu çocuğu nerede barındırayım, demiş. Adam da barakayı olduğu gibi bırakmış. Eh kaç para edecek? Tuğlalar yıkılırken yarı yarıya kırılır. Damdaki beş on tahtanın üstünde de katranlı bez. Bir tek pencere, bir de kapı. Sonradan İbrahim inşaat ve kalıp artığı tahtalardan yerleri döşedi. Biraz ben de çalıştım.

Kadri bey :

— Ya öteki çocuklar? dedi.

Balıkçı İlyas :

— Onların hikâyesi de ayrı bir felâket, dedi. İhsan, üvey baba tarafından sokağa atılmış bir zavallı. Babası ölünce kadın yeniden evlenmeye mecbur kalmış. İki çocukla hizmetçiliğe gidemez a. Gençmiş de. İsteklisi çıkmış. İhsan'ı saklamış, kardeşini göstermiş. Sonradan oğlan meydana çıkınca adam küplere binmiş. «Benden sakladın» diye yapmadığını da bırakmamış. Bunun üzerine oğlan : «Benim yüzümden dalaşmayın, ben çıkar giderim» demiş. Allah inandırsın sürünüyordu zavallı. Pazardan meyve artıklarını toplar, nerede bir kovuk bulursa orada yatarmış. Emine rastlamış ona. Bir sonbahar akşamıydı. Alıp getirdi. Bir kaç gün alakoyalım derken kaldı işte. Ama çalışkan çocuktur. O da Emine gibi ilkokulu bitirmiş.

Kadri bey :

— Bir delikanlı daha var, dedi.

Balıkçı İlyas :

— Evet, dedi. Yanık Ömer. İstanbul'da iş aramaya gelen bir köylünün oğlu. Adam gelmiş İstanbul'a. Gelmek için de tarla, davar satmış. Karıyı, çocukları bırakmış köyde kayınpederinin evine. Bundan iki yıl önce çıkmış yola, ver elini İstanbul. Ne kadar zamanda geldiğini Allah bilir. Ama bu şehirde baba nasıl bulunur? Köylü aklı işte. Gel de sen, Dere köylü Hasan Okumuş'u bul. Gelir gelmez de şaşkına dönmüş. Yersizlik bir taraftan, açlık bir taraftan. Onu da İhsan getirdi barakaya.

BALIKÇI İLYAS içini çekerek :

— İşte böyle beyefendi, dedi. Bu yedi yıl önce kurulmuş olan inşaat barakasında dört can yaşıyor. Dördü de yersiz, yurtsuz. Ama memleketin halinden şikâyet ettiğimi, zenginlerin malında gözüm olduğunu

sanmayın. Şu yeni dünya dedikleri Amerika'da da vardır böyle serseriler. Bu toplumun değil, hep kişilerin hatasıdır. Ben okusaydım Balıkçı İlyas olmazdım. Bizim memleketin bir kusuru varsa böyle avare kalanları toplayıp iş güç sahibi etmemesi.

Kadri bey :

— Haklısın birader, dedi. Ancak insanlar için iyiyi kötüyü ayırdetmek kolay olmuyor. Bugün fakir bir çocuğu giydirip kuşatırsın, ertesi gün bakarsın ya kendisi, ya ailesi satmış, yine paçavralara bürünmüştür. Dilenci kılığı onların iş yeri, sermayesi gibidir.

— Belki, dedi, İlyas Balıkçı. Ama insan bir fakiri doyurur, giydirir veya eline birkaç para verirse bunun sonunu düşünmez. Ancak içindeki acıma duygusunu yatıştırmak için yapar bu işi.

Kadri bey :

— Haklısınız birader, dedi. Şimdi gelelim işimize. Madem ki yanınızda çocuklar da var, sizin için bir başka yerde barınma imkânını düşünelim. Meselâ bir yer bulursanız bu barakayı taşımak için size bir kamyon temin ederiz. Ayrıca bir miktar para hediye ederiz.

Balıkçı İlyas :

— Yavaş ol beyefendi, dedi. Karşınızda dilenci yok.

Kadri bey :

— Ben tazminattan söz ediyorum, dedi.

Balıkçı İlyas :

— Ben de dilenci olmadığımızdan söz ediyorum, dedi. Bakınız kız bir ailenin yanında iş görmeye gitti. Ömer'in bir mahallesi vardır, herkesin güvenini kazanmıştır, ya pencereden seslenirler, ya o kapıları çalar, kim ne isterse yazar, alıp getirir, ufak tefek iş de gördürürler, akşama kadar kırk kapının ipini çeker. Kazandığını da getirip ortaya koyar. İhsan'a gelince, pazar yerlerinde küfecilik yapar. Bildiği evler, aileler var-

dır. Akşama küfesi dolu gelir. Emine gittiği evde akşam bulaşığını da yıkar, öyle gelir. Bazen yemek yemiştir, bazen aç gelir. Tahta masamızın başına çökeriz. Epeyce oldu, bu yuvaya alıştık. Eh, ne yapalım, kısmet bu kadarmış. Çıkar gideriz biz. Nereye? Orasını da Allah bilir. Büyükler : Tanrı bir karıncasından vazgeçmez, demişler. Bu üç kimsesiz çocuğun hiç mi kısmeti yok?

Kasketli adam :

— İlyas efendi, dedi. Arsa köşebaşında. Apartman cadde tarafına kurulacak, siz bugün de kullandığınız yan sokaktan işleyebilirsiniz. Şimdi, Eylül ayındayız. Ancak temel atılır, belki alt katın duvarları çıkar. Artık bir daha yaza bitebilir bina. Arkada bir hayli geniş arsa kalıyor. İleride Kadri bey yüzü yan sokağa olan bir bina da oraya çıkar. Bana kalırsa bu kış için olsun yerinizden kalkmaya gerek yok.

Gidip arsayı yer yer dolaştı, sonra tekrar döndü:

— Kadri beyefendi, dedi. Gerekirse bir başka baraka daha kurarız bir tarafa, ama bu önümüzdeki yıl için lâzım olacak. İlyas efendi herhalde bırakacağımız bazı alet ve getirteceğimiz inşaat demirlerine bekçilik yaparlar. Zaten komşu apartmanla barakanın arasına yığılacak.

Kadri bey, Balıkçı İlyas'ın omuzuna elini koydu :

— Bey, mimar mühendistir, dedi. İnşaatı o yapacak. Şimdilik sizden de faydalanmak istiyor. Hiç acele etmeyiniz. Bize ne zararınız olacak ki?

— Biz istenmediğimiz yerde oturamayız.

— Canım, bu kadar alıngan olmayınız. İstenmeme diye birşey yok. Pek güzel anlaştık. Belli bir işiniz yoksa inşaatta gece bekçisi olursunuz. Nihayet zorladığımız da yok. Biz sizden çok hoşlandık.

Komiser :

— Kadri bey, dedi. Bizi ilgilendiren bir mesele yok. Anlaşıldığına göre, bu arkadaş çok anlayışlı bir

Hep beraber tahta masamızın başına çökeriz.

kimse. Bir başka şikâyetiniz olursa müdür beye bir telefon edersiniz. Şimdilik allahaısmarladık.

Kadri bey :

— Arabamız var, dedi. Beraber gideriz. İlyas efendi biraber allahaısmarladık. Muammer bey temel için öğleden sonra gelecek. Yalnız su getirtmemiz lâzım.

İlyas Balıkçı :

— Eskiden bir kuyu varmış, dedi. Şurada, üstü örtülüdür. Apartmanı yaparken oradan faydalanmışlar. Sonradan çocuk için İbrahim kapatmış orasını. Bir defa görmenizde fayda vardır.

Gelenler elleriyle birer selâm verip gitmişlerdi. İlyas Balıkçı sandalyeleri, kahve tepsisi içinde çay bardaklarını içeriye götürdü. Kapıyı kapatıp çarşı tarafına gitti. Biraz sonra dışarıda, barakanın yanında kuru tahta parçalarından bir ateş yakarak üzerine bir bakır tencere koydu. İçine bir kaşık yağ ile doğradığı soğanları, biraz da salçayı attı. Yüzünü dumandan sakınarak soğanı birkaç defa tencerede çevirdi, ağzını kapatıp bıraktı. Ayıkladığı fasulyeleri yıkayıp kaynayan salçalı suya attı. Tencerenin kapağını kapattı. Sonra tahtadan, iskemle kadar bir tezgâh çıkardı oraya. Bir de alçak iskemle ile birkaç tahta ve bir kutu içinde irili ufaklı denizden toplanmış şeytan minareleri getirerek çalışmaya başladı.

Öğleye yakın bir saatte mimar Muammer bey yanında iki işçi ile gelmişti. Bunların ellerinde kazma, kürek vardı. Mühendis barakanın gölgesinde çalışan İlyas Balıkçı'ya kuyunun yerini sordu. Adam ayağa kalkarak gidip bir tümseği gösterdi, iki işçi orasını düzeltip kuyunun ağzını meydana çıkarmaya çalışırken mühendis, İlyas efendinin yanına geldi. Yaptığı işlere baktı. Elini uzatarak bir resim çerçevesini aldı, dikkatle baktı :

— Bunları böyle, bir örnek, nereden buluyorsunuz? dedi.

İlyas Balıkçı :

— Zaman zaman kıyıları dolaşırım, dedi.

— İyi ama, ben böylelerine hiç rastlamadım.

İlyas balıkçı içeriden bir sandalye getirip mühendisi oturttuktan sonra :

— Beyim, dedi. Bir şeyi bulmak veya görmek için dikkat etmek, aramak gerekir. Siz hiç deniz kıyısında deniz kabuklularından bir helezon aradınız mı? Bizde bu helezonlara şeytanminaresi derler. Şu tarihten önceki Babil kulesi resimlerinde görüldüğü gibi döne döne çıkılan bir minare.

Mühendis :

— Haklısınız, dedi. Bulmak için aramak, görmek için dikkatli bakmak gerekir.

— Tamam, dedi İlyas Balıkçı. Zaten bilgi de böyledir. Bir insan kafası her bilgiyi kapsayamaz. Kitaplar insanların kafasının bir şubesidir. Bir bilgiye ihtiyacınız olursa gider, bir kitabı açar, öğrenirsiniz. İnsana pratik bir zekâ, nenin nerede bulunacağını bilmek yeter. Öyle değil mi?

— Özür dilerim İlyas efendi, siz galiba epeyce tahsillisiniz?

İlyas içini çekti :

— Bırakın beni, dedi. Bir bardak tertemiz suyu size uzatıp içirsem, susuzsanız bir oh çekersiniz, veya yaprakları gevşeyip sarkmış bir çiçeğe döksem çabucak canlanır. Ama şu kupkuru toprağın üzerine serpsem ziyan olur gider. Ben de öyle olmuşum. Bazen düşünürüm, ben kimim, bu barakada, üç çocukla ne işim var? Şu sümüklüböcek kabuklarından kutu veya resim çerçevesi yapıp kıymetini bilmeyenlere satmakla geçinecek adam mıyım? Kendi kendimi bu sürdüğüm hayata misafir gelmiş sanırım.

Mühendis mimar :

— Siz çok geniş görüşlü bir kimsesiniz, dedi. Sizi tanıdığım için çok memnunum. Sizi sıkmıyorum ya?

— Yok, ne sıkılacağım. Elim işlerken çenem de işler. Şu çocuklar ne de olsalar çocuk. Beni çok severler ama, benim gibi düşünemezler.

— Size onu soracaktım, neden bırakıp gitmiyorlar? Kışın bu barakada barınması muhakkak güç olur. Onlar da daha iyi bir yer bulabilirler. Bir çıraklık, filan gibi. Meselâ o kız bir yere kapılanmak istese, yer içer, sıcak bir evde yaşar. Hiç olmazsa ayda iki üç yüz lira alır.

İlyas efendi :

— Beş yüz veren var, dedi. Ama giden kim?

— Peki, neden gitmiyor?

— Neden mi? Gitmiyor işte. Giderse bize kim bakacak? Barakayı kim toplayacak, çamaşırı kim yıkayacak? Aldığı parayı bizsiz mi yiyecek? İçine elverir mi, Emine'nin?

Muammer bey, şaşkınlıkla dinliyordu. İlyas efendinin sesinde bir mahzunluk, bir içlilik vardı. Bu sırada başı kasketli, esmer bir adam geldi :

— İlyas efendi, diye seslendi. Elektrikler yine yanmiy.

İlyas efendi :

— Söyledim yöneticiye, dedi. O sigorta o kadar yükü kaldırmaz. Ehliyetli bir elektrikçi getirip sortileri ayırmak lâzım. Haydi sen git, gelirim.

İlyas efendi, küçük bir takım çantasını alarak sokağa çıktı. Beş on dakika sonra geldi.

— Muammer bey, dedi. Bazı insanlar vardır, bir sigorta buşonuna bir tel saramazlar. Bu yeni apartmandakiler bir âlem. Geçenlerde benimle çekişti yönetici. Buşona bir tek tel sarıyormuşum, gün aşırı çağırıyorlarmış, iki buçuk lira alıyormuşum. İki sarsam atmazmış sigorta. Tabii «iki tel saranı bul» dedim. Buldular. Ama ertesi gün kofradaki kablo yandı. Kaça maloldu-ğunu artık siz düşünün.

İşçiler seslendiler, mühendis onlara doğru gitti.

Kuyunun ağzını düzeltip bir köşede duran mermer bileziğini üzerine koydular. Muammer bey, arsanın düzeltilmesini, molozun ve otların bir yere yığılmasını söyledikten sonra gitti.

İki işçi çalışıyorlardı. Kuyunun etrafı, sonra bazı tuğla artıkları, baldıranlar, yaban kerevizleri ve toprak tümsekleri düzeltilmeye başladı. Sonunda saati sordular. Öğle vakti olmuştu. Birisi gidip bir kaç domatesle bütün bir ekmek, iki tane de salatalık aldı. Gölgeye oturdular, yemeğe başladılar.

İlyas efendi, tencerenin kapağını açtı. Fasulyelere baktı. Sonra iki çinko tabağa birer kepçe fasulye koyarak birer kaşıkla beraber işçilere götürdü. Adamlar şaşkın şaşkın teşekkür ettiler.

Öğleden sonra Muammer bey bir araba ile geldi. Bagajda bir el arabasıyla kısa direkler vardı. Ortaya bir keserle testere, bir kangal ip, bir şerit metre çıktı. Muammer bey :

— İlyas efendi, dedi. Unuttum almaya. Biraz çivi var mı?

— Bulunur, dedi İlyas efendi. Mimarın küçük bir masa yapmaya kalkıştığını görünce :

— Çocukların bir yazı masası var, dedi. Pek birşeye benzemez ama yapacağınız da daha düzgün olamaz. Çocuklar daha bir buçuk ay kullanmazlar.

Üstünün örtüsüyle bir küçük tahta masa ortaya çıktı. Muammer bey onu komşu apartmanın gölgesinde bir yere yerleştirdi. Bir de iskemle buldu. Masanın üzerine bir plan açtı. Epeyce uğraşarak arsayı ölçtü. Bu arada İlyas efendiden yardım etmesini istedi.

Gerekli yerlere kazıklar çakıldı. Ölçüp biçildi. Kazıkların arasına ipler gerildi. Cadde tarafındaki iki apartmanın arasını tamamen kapatacak bir yeni apartman düşünülüyordu. Arkada bir hayli boş arsa kalıyordu. Muammer bey :

— Maşallah sizin elinizden çok şey geliyor, dedi.

Sizden bütün kış için malzemenin muhafazasını rica edeceğim. Daha sonra da gece bekçiliği yapabilirsiniz. Şimdilik bizimle başka işlerde çalışmak ister misiniz?

İlyas Balıkçı :

— Ne gibi iş? dedi.

— Bir baraka yapılacak. Ölçülerini bildiririm. Ayrıca bir kireç kuyusu açılacak. Kuyuya bir el tulumbası koyarsak su işini hallederiz. Sonra inşaat demirleri, tuğla ve kalıp tahtaları için bir yer lâzım. Siz sadece bunların yapılmasına nezaret edin. Bugünden başlamak üzere bir gündelik üzerinde anlaşalım.

İlyas Balıkçı :

— Vallahi, Muammer bey, dedi. Ben şimdiye kadar gündelikle, aylıkla bir yere bağlanmadım. Aç kaldığım olur, ama zora hiç gelemem.

Muammer bey :

— Ayağınıza gelmiş bir iş, dedi. Hem siz olduğunuz yerde faydalanırsınız, biz de sizin dürüstlüğünüzden ve zekânızdan yararlanırız. Bir deneyelim. Ben anlaşacağımızı sanıyorum.

BİR BAŞKA inşaat yerinden sökülen barakanın parçalarını İlyas efendi, mühendisin belirttiği yere kondurdu. Daha evvelki apartman inşaatından kalan ve kaba toprakla örtülen kireç çukurunu açtırdı. Kireç süzülecek olan tahta tekneyi yaptı. Mühendisin çalışacağı yeri de hazırlamıştı.

İki gün sonra Kadri bey gelmiş, İlyas Balıkçı'nın elini sıkmış ve kuyuya tulumbayı takan adamı tebrik etmişti :

— Aşkolsun birader. Muammer bey, sizi öve öve bitiremiyor. Her taşın altından çıkıyorsunuz. Kireç kuyusu bir günlük işken üç saat içinde hazır oluvermiş.

Sonra şu arsanın haline bakın. Parka benziyor. Tertemiz her taraf.

Galiba kendi işinden bunalıyordu da başka şeylerle biraz kafa dinlendirmek istiyordu. Gelirken bir de güneş başlığı getirmişti. Mühendis temelin kazısı için rençberlere direktif verirken o :

— Ben arsamızda kuyu olduğunun farkında bile değildim, diyordu. Bize büyük yardımınız oldu. Eskiden elinden çok iş gelenler Tophane'den çıkardı. Orada el sanatlarının çoğunu öğretirlerdi. Siz sanat okulundan mı çıktınız?

İlyas Balıkçı :

— Beyefendi, dedi. Ben mektep medrese görmemiş bir adamım. Babam eski kafalı bir hoca bozuntusuydu. Hayatta istediği şey yiyip içmekti. Bizimle pek meşgul olmadı. Anam da ne yapsın? Bu yüzden okul yüzü görmedim. Şurada, burada biraz çıraklık yaptım. Babam ölünce de artık bir yere bağlanmadım. Balık tutup sattığım, meteliğe kurşun attığım, geceleri aç yattığım çok oldu.

Kadri bey :

— Yahu, sen şairsin de be! dedi.

— Yok canım. Hem, şair olup da ne yapayım? Bazen kahvelerde tekerlemeler söylerdim. Bir de pis inadım vardır. Yap dediler mi yapmam. Başımda buyrukçu istemem. Bende bu maymun iştahı olmasa belki bir baltaya sap olurdum.

Gitti, biraz sonra küçük bir tepsiye koyduğu iki fincan kahve ile iki bardak suyla geldi. Muammer beye de seslendi. Mühendis kahveden çok dışı buğulanan soğuk suya sarıldı. İçtikten sonra :

— Galiba buzdolabınız da var? dedi.

İlyas Balıkçı içini çekti :

— Ne gezer beyim. Barakada elektrik yok ki. Sağ olsun Emine sabahleyin su şişesini alıp gitti, öğleye doğru getirdi. Çalıştığı apartmanda herşey var. Zavallı

İki fincan kahve ile iki bardak suyla geldi.

beni çok düşünür. Bazen hiç bir nedeni yokken bir aralık koşup gelir. Sorarım: «Ne var Emine?» Hiç, der. İçimden geldi öyle. Bakayım ne yapıyor, diye geldim, der.

Muammer bey :

— Çocuklar sizi seviyorlar galiba, dedi.

— Severler, dedi, İlyas Balıkçı. Bir kış üşüttüm. Bir hafta yattım. Perişan oldu zavallılar. Birbirlerini de severler.

— Kavga etmezler mi?

— Ben rastlamadım. Çünkü onların birbirlerinden ve benden başka kimseleri yok. Biri köyden gelmiş, babasını arayan bir Allah'ın garibi. Öteki üvey baba hışmına uğramış bir sokak çocuğu. Kıza gelince, size anlattığım gibi hem öksüz, hem yetim. İlkokulu bitirdi. Şimdi iki oğlan da bana baskı yapıyorlar. «Şu kızı okutalım» diyorlar?

Kadri bey :

— Kendilerinin okumaya hevesleri yok mu? diye sordu.

İlyas Balıkçı :

— İki oğlan da ilki bitirdiler, dedi. Ellerine ne geçerse okurlar.

— Sizin de yazınız güzel, dedi. Mühendis.

Balıkçı İlyas :

— Bütün hattatlar cahildirler, diye bir söz vardır, dedi. Ben biraz resim de yaparım. Kendi kendime okuyup yazmasını öğrendim. Birşey bilirsem muhakkak şuradan buradan kapmadır. Birşeyin üstüne düşsem belki başarırdım ama şu can sıkıntısı yok mu?

Mühendis kalktı :

— Bana müsaade, dedi. Bugün taş gelecek. Artık İlyas efendi münasip bir yere yığdırın. Sonra kum için de gidip görüşeceğim. Temelde kullanmak için kumu eletmek de gerekiyor. İncesini sıva için ayırırız.

İlyas balıkçı, günlük işleri de bir yere yazıyordu.

Kaç kişi çalıştı, hangi malzeme geldi, ne kadar iş yapıldı.

Kadri bey giderken :

— İlyas efendi, dedi. Arsa epeyce geniş. Gerçi bir yararı olmaz ama siz bazı şeyler ekebilirsiniz buraya. Salatalık, domates, sonra çiçek gibi.

İlyas efendi :

— Apartmanlardaki çocuklar gelip oynuyor burada, dedi. Bir aralık aklıma gelmedi değil. Ama sulamak için kuyuyu açmak lâzım. İki salatalık için bir kazaya meydan vermek istemedim. Arka sokakta bir çeşme var. Suyu oradan alıyoruz.

Çocuklar her akşam arsada bir değişiklik görüyorlardı. Su bidonları gelmiş, taş gelmiş, kalıp tahtaları gelmiş, tuğla yığını istif edilmiş. İlyas Balıkçı, akşam yemeklerinde bir arada oldukları için sofra başında anlatıyordu.

— Ben emir altında çalışmam. Bana hiç gelmez. Ama iyi mi bu? Hiç de iyi değil. Eğer Muammer bey bana şunu yap, bunu yap diye emir verse elimi hemen çekerim. Ben bu kafasızlık, bu pis huy yüzünden süründüm çocuklar.

Emine ince sesiyle :

— Yemekte böyle konuşma dayı, dedi. Ne var? İşte geçinip gidiyoruz. Biz böyle çalışırsak kiralık bir ev bile tutarız. Hem sen kendini ne diye beğenmiyorsun? Meraklısını bulunca bir çerçeveyi iki, üç yüz liraya satıyorsun. Burada ayağına gelen iş fena mı sanki? Kendini fazla yormadan günde yüz lira. Pazarları çıkarsan ayda iki bin beş yüz eder.

İlyas Balıkçı :

— Sen hesabı yapmışsın, dedi.

— Bu suçsa bağışla. Düşünsene, iki oğlan sabahtan akşama kadar dolaşıyorlar. Yazın ne ise, ama kışın, çapul, çupul çamur içinde, kar içinde, sırtında küfe

ya da elinde torbalarla yiyecek taşıması kolay mı? Onları bu halde çalıştırıp ben nasıl okula giderim?

Yanık Ömer :

— Gideceksin Emine, dedi.

Kız :

— Bağırma öyle, dedi. Bunu ikiniz de istiyorsunuz. Gitmem demedim. Ama insanın içi rahat etmiyor.

Balıkçı İlyas :

— Kırıcılık yok, dedi. Sen de rahat ol Emine. Okuldan dönünce de iki saat çalışman bize epeyce para getirir. Cumartesisi, pazarı da var bunun. Senin ayağını kestiğini isterler mi? En az beş yüz liran vardır. Daha ne? Zaten kışı düşünerek para arttırıyoruz.

İhsan :

— İstese çalıştığı yerde gece kalır, dedi. Sıcacık apartman dairesi. Yemek hazır. Elektrik altında derslerine de çalışır. Teklif etse bayılırlar bile.

Emine :

— Allah muhtaç etmesin İhsan, dedi. Zaten buraya bina yapmaya başladıkları zamandan beri huzurum kaçtı. Nerede barınacağız?

Ömer :

— Senin yerin hazırdır, dedi. Kapanın elinde kalırsın. Ama biliyoruz bizi düşünürsün. Böyledir diye sen de bizimle bir parkta, bir bekleme odasında, nihayet çeşmenin yalağında yatamazsın.

Balıkçı İlyas :

— Bu kış için böyle bir tehlike yok, dedi. Ama buralarda arsa çok kıymetli. Burasını da bize bırakmazlar.

Emine :

— Bir daha seneye kadar Allah kerim, dedi. Ama, herhalde buranın tadı kalmadı. Bu zamana kadar barındığımıza da şükür.

Balıkçı :

— Şimdiden tasasını çekmeyiniz, dedi. Ben hepi-

nizden çok sokaklarda süründüm. Kaldırımın üzerine uzanıp yattığım oldu. Çok iyi hatırlarım. Sizlerden daha büyüktüm. Bir gece ayazdan öyle zorlandım ki, yolda bırakılmış bir taksinin kapısını açtım, girdim içeriye. Arkaya geçtim, verdim kendimi. Yorgunluk, ayaz canıma yetmiş. Uyuyup kalmışım. Birisi dürttü beni, kolumdan çekti, aldı dışarıya. İzbandut gibi bir herif. Öfkesinden köpürmüş. «Söyle şimdi ben seni ne yapayım?» diye dişlerini gıcırdatıyor, burnundan soluyordu. Galiba en fazla canımın ne tarafımdan yanacağını düşünerek vuracağı yeri araştırıyordu.

Balıkçı İlyas içini çekiyordu :

— Sonumun geldiğini sandım. «Adamakıllı vur da işim bitsin» dedim. «Sonra seni adam yerine koyarlar da benden hesap sorarlar» dedi. Galiba yüzümün sarılığından aç olduğumu da anlamıştı. Aramızda şöyle bir konuşma da geçti :

O — Elâlemin arabasına girip zıbardığın için utanmıyor musun?

Ben — Bunda utanacak birşey var mı? Soğuktan dişlerim takırdarken ben utanmayı mı düşüneceğim?

O — Allah'ın belâsı başını sokacak bir yerin yok mu?

Ben — Olsa burada ne işim vardı?

O — Yılanın ini, kuşun yuvası, farenin bile deliği var be. İnsan gökten zembille inmez. Bir evde doğar.

Ben — Ben de bir evde doğmuşum ama, işte düştüm sokaklara. Bu sokaklara yalnız serseriler, sokak köpekleri düşmez. Kimsesizler de düşer. Evlerin sahibi vardır ama, sokakların sahibi herkestir. Sen hiç kaldırımda yattın mı?

O — Ben senin gibi serseri değilim.

Ben — Sana serseri diyen oldu mu şimdi? Sana kaldırımda yattın mı, diye sordum. Hele yaz aylarındaysan keyfine diyecek yoktur. Verirsin kendini yere, serin serin uyu.

O — Haydi yıkıl git karşımdan, dağıtmayayım yüzünü gözünü.

Ben — Ne duruyorsun yere çarp, üstelik çiğne ayaklarınla. Şu suratına bak şişirilmiş bayram düdüğü gibi az daha şişmanlıktan çatlayacaksın. Yanakların kıpkırmızı. Karnın tok, sırtın pek. Bulmuşsun sabaha kadar soğuktan kakırdamış adamı, üstelik iki gündür aç, vur bakalım insafsız, ne bekliyorsun? Vur hadi, vursana!

Ben adamın üstüne üstüne gidiyordum. O geri çekiliyordu. Birden ne olmuştu bilmem. Sonra :

— «Allah'ını, dinini seversen çekil git,» dedi. Sıvaşma üstüme.

Ben — Sen bana çamur diyorsun, öyle mi?

O — Sıvaşma dedim, çamur demedim.

Ben — O da, o demektir. Haydi vur göreyim seni.

Ben böyle derken arabasına atladı, çalıştırdı arabayı, önüne geçtim ama, o arabayı geriye çalıştırdı, arka arka öyle bir kaçışı vardı ki...

İlyas efendi :

— İşte böyle çocuklar, dedi. Ben bu İstanbul sokaklarını çok iyi tanırım. Benim gibi biri daha vardı. Küfeci Hasan. Küfesini adamakıllı doldururdu. Ne bulursa taşırdı fukara. Arkaya devrilmemek için boynunu hep öne doğru uzatırdı zavallı. Bir gün bir kalabalık gördüm, sokulup baktım. Küfe bir yana devrilmiş içindeki pirinç, şeker, soğan gibi yiyecekler bir yana. Yerde bizim oğlan yatıyor. Benzi mosmor. Ağzından siyahımsı bir kan akıyor, içim dayanmadı, çekildim oradan.

Emine :

— Öldü mü? dedi.

— Evet, dedi. Bir emniyet memuru toplananlardan gazete istedi. Biçarenin üstüne örttü.

— Neye sokakta bıraktın, mademki arkadaşınmış?

— Elimden bir kaza çıkacak diye korktum. Çünkü Hasan'ın küfesini dolduran insafsız herif yerden soğanları filan toplarken: «Dünyanın parasını verdim, ziyan etti serseri» diyordu. Ölür müsün, öldürür müsün?

— Bunun için kaçtın demek?

— Evet. Herifi orada yiyecektim az daha. İşte o günden sonra sokaklardan bir korku geldi içime.

Yanık Ömer :

— Hemen iş buldun mu? dedi.

— Buldum, dedi. Balıkçı İlyas. Yağmurlu bir havaydı. Dışarıdan dükkânların içine bakarak yürüyordum. Bir kunduracının önünde durdum. Ben orada çalışan adama bakarken zavallı tahta çivi çakarken çekici parmağına vurmaz mı? Elinden çekici atıp ovunmaya başladı. İçimden: «Hey Allah'ım, dedim. Bana bir kısmet kapısı açacaksın, şu fukaranın baş parmağının ne günahı vardı?» Uzatmayayım adamı yakındaki eczahaneye götürdüm. Parmağını temizleyip güzelce sardılar. Dükkâna döndük. Zavallı epeyce sararmıştı: «Canımın yandığına mı üzüleyim siparişlerin yetişmeyeceğine mi?» diyordu. O kahırlana dursun, aldım ayakkabıyı, çekici elime. «Sen hiç merak etme usta,» dedim. Başladım kundurayı çivilemeye. Bir kaç defa pat pat vurdum. Törpüledim. Sonra öteki teki aldım. Çivi çakılacak yerleri nişan ettim. Başladım çalışmaya. Adam:

— «Yahu sen bayağı kunduracısın» dedi. «Öyleyim» dedim. «Nerede dükkânın?» diye sordu. Ben «kalfayım, dükkânım yok» dedim. «Bir kaç gün çalışır mısın benimle, bak elim sakatlandı» dedi. «Gayret ederim» dedim. Sizin anlayacağınız kapılandım oraya, mideyi ve çulu biraz düzelttim.

İhsan sordu :

— Peki ama kunduracılığı biliyor muydun?

— Benim girip çıkmadığım, beceremediğim iş mi kaldı?

Çocuklar bir şey söylemeden düşünüyorlardı. Amca dedikleri bu adamda bir gizlilik, bir başkalık vardı. Senelerce bir arada yaşamış, birbirlerine bağlanmışlardı ama, Balıkçı İlyas'ı büsbütün tanımıyorlardı. Kendisinin söylediğine göre, bir hocanın oğlu idi. Ama neden okumamıştı, neden sokaklara düşmüştü?

Onunla en çok beraber oturmuş olan Emine'ydi. Kız beş yaşındayken babası İbrahim'le beraber görmüştü onu. Babasının yaşadığı daha iki yıl süresince kız bu adamla babasının gizli gizli konuştuklarını hatırlardı. O zamanlar, yine bu barakadan dışarıya çıkarlar, bazen karanlık gecede, bazen ay ışığında sırtlarına ceketlerini alarak konuşurlardı.

Emine, babasının sağlığında okula başlamış, o öldükten sonra da devam etmiş ve bir yıl önce bitirmişti ilkokulu. İki oğlan, Balıkçı İlyas'ı onun babası sanmışlardı. Fakat kız ona dayı diyordu. Asıl babası olsa neden dayı desin?

İhsan daha açıkgöz, daha kafası işleyen bir oğlandı. On yaşında sokağa ve oradan da barakaya düşmüştü. Emine getirmişti onu. Bu yüzden kıza karşı sevgisi çoktu. Zaman zaman, onun ellerini tutar, yüzüne gözüne sürmeye kalkar, gözleri yaşarır, işte o zaman Balıkçı İlyas :

— Hey, bana bak, derdi. Öyle sululuk yok. El şakasına, dil şakasına gelemem ben.

Oğlan şaşkına döner, başlar ağlamaya, bu sefer Emine itiraz ederdi :

— Dayı, onu ben buraya getirdim. Sokağa atılmış bir ev kedisine benziyordu. Bana karşı sevgisi var.

İlyas Balıkçı, başını sallardı :

— Emine, biliyorum kızım, biliyorum yavrum, İhsan iyi çocuktur, senin hatırını sayar, seni sevindirmek, senin gönlünü etmek için düşünüp durur. Ama bilmezsin kızım, ah bilmezsin Emine.

İlyas Balıkçı, iki oğlandan çok severdi Emine'yi. Ona sataşacaklar, o hastalanacak diye ödü kopardı.

Kızcağız artık gelişiyordu. Zaten biçimli ve güzeldi. Değme kızda yoktu onun kendisinden dalgalı saçları. Artık toplanıyor, göğüsleniyor, oğlanlar ona sataşan olmasın diye gözlerini dört açıyorlardı.

Üçü de kendilerine amcalık, dayılık eden İlyas Balıkçı'nın kim olduğunu iyi bilmiyorlardı.

Zaman zaman hastalanıyordu bu adam. Durup dururken bir susmaya başlar, yemekten içmekten kesilir, sorulsa cevap vermez, üstüne varılsa bağırıp çağırarak evden, yani barakadan fırlayıp gider, bir kaç gece görünmez, sonra bir gece yarısı gelip yatar, bazen ateşlenir, ağlar, sayıklardı.

Çocukları, onun bu hali perişan ediyordu. Gece yarısı barakada onun sesi duyuluyordu :

— Şol cennetin ırmakları,
Akar Allah deyû, deyû.
Cennette huri kızları,
Gezer Allah, deyû, deyû.

Arkasından bir ağlama. Çocuklar nefeslerini keserek hıçkırıkları dinler, sonra saatlerce uykuları kaçar, ama birbirlerine seslenmezlerdi.

Emine, iş gördüğü evin yaşlı beyine bir gün artık hepsinin ezbere bildiği bu şiirin ne olduğunu sormuş. Adam ona :

— Bak kızım, demişti. Bu bir ilâhidir. Yani Allaha iman edenlerin, müslümanların dinlerinin manzumesi. Şiir var ya, işte o. Galiba bunu Yunus Emre yazmış, yani o yapmış.

Emine öğrendiklerini iki oğlana anlatmıştı. Çocuklar bu amcanın iyiliği için de olsa bir araya gelip fısıldaşamazlardı. O ayrıca daha başka şeyler de sayıklardı. Bir isim vardı dudaklarında. Uyanıkken hiç ağzına almadığı bir isim. «Cemile.»

Bu ismi sayıklıyordu. Bazen odada sanki o isimde bir kadın varmış da ona sesleniyormuş gibi bağırıyordu :

— Cemile, ah Cemile, yaptın bana yapacağını?

Sonra kendi bağırmasına kendisi uyanır, yatağında doğrulur, çocukların uyuyup uyumadığını anlamak için karanlığı dinlerdi. Çocuklar onun bir derdi olduğunu biliyorlardı. Ama sormaya cesaretleri yoktu.

Kimdi bu Cemile? Ne yapmıştı Balıkçı İlyas'a? Çocuklar bunu merak eder ama, sormaya cesaret bulamazlardı kendilerinde. Aralarında bile pek konuşmazlardı. Biliyorlardı ki, Balıkçı İlyas'ın hayatında bir Cemile vardı.

Sonra bu garip adam, bir şarkının yalnız iki satırını sık sık söylerdi.

«Diyorlar kül olmaz ateş yanmadan,
Denizler durulmaz, dalgalanmadan.»

Evet yalnız bu kadarını söylüyordu. Bu kadarını söyler ve düşüncelere dalar, dakikalarca konuşmaz, eli çenesinde kalır, bazen hiç kıpırdamazdı.

Beraber deniz kenarına giderlerse o kumları karıştırır, şeytan minareleri, deniz kabuklularının daha renkli ve daha başka desenli olanlarını da arardı. O ayrıca ıhlamur tahtasının üstüne çizdiği resimleri oyar, kabartma kutu kapakları yapardı.

İşte bu garip adam, irilerini temelde kullanmak için kumu elettiği günün akşamı çocuklara bir çanak dolusu deniz kabuklusu göstermişti.

— Bir kaç tanesi ayni büyüklükte, diyordu. Bunlar muhakkak Ereğli'nin kumları. Bir düşürürsem oraya gideceğim. Ama çoğu zaman denizin içinden tarayıp alıyorlar. Kumsalda bulunmaz ki bunlar.

Çocuklar da nerede kumluk görseler gözleri yerden ayrılmazdı. Şöyle iki üç santim boyunda bir şeytan minaresi buldular mı, çok sevinirlerdi. Daha başka, de-

Çocuklara bir çanak dolusu deniz kabuklusu göstermişti.

nizin zamanla yuvarladığı, çeşitli biçimlerde ve renklerde taşları da toplarlardı.

Yazın çerçeve, resimlik ve kutu satışı turistlerin geldiği aylarda çok oluyordu. Balıkçı İlyas'ın ayağına da işler gelirdi. Bazen bir iki gün erkenden kalkıp inşaata giderek orada elektrik tesisatında çalışır, çoğu zaman kavga eder ve parasını almadan gelir, sonra birisi gelip onun parasını bırakır ve kaçıp giderdi.

BU ZAMANDA gözü tok, terbiyeli, eli işe yatkın, insanın elinden bir bardak suyu seve seve içeceği bir hizmetçi kız bulmak kolay mı? İşte bu yüzden Emine çalıştığı apartmanda el üstünde tutuluyordu. Karı koca iki gencin bir yaşında çocukları vardı. Onu ihtiyar annelerine bırakıp gidiyorlardı. Yeni ayak çocuğun peşinde bu kadıncağız koşamazdı.

Emine, bu çocuğa bütün gün bakmak için beş yüz lira aylıkla tutulmuştu. Ama iş bu çocukla kalmamış, evin işleri de üzerine yıkılmış, araya iki kap yemeğin pişmesi, yemek kaplarının yıkanması da girivermişti.

Yorgun gelen karı koca, evde herşeyi hazır buluyorlardı. Emine çalışkandı. Becerikliydi ve herşeyden daha iyisi emniyetli ve temizdi. Sofrayı kurup yemeği ısıtmaya koyup ayrılıyordu. Çoğu zaman pazar günleri de çalışırdı. Karı koca gezmeye giderlerdi. Çocuk da Emine'ye alışmıştı.

Yalnız bu değil, ayni apartmandaki kiracılardan biri giderken ona uğrar :

— Kuzum Emine'ciğim, benim oğlan ateşli, bir on iki de, bir de de altıda ilâcı verilecek, annem unutur, sen bakıver, derlerdi.

Emine üşenmezdi ve unutmazdı işini. Ama işte o cumartesi günü gideceği sırada evin hanımına işi anlattı :

— Kardeşlerim, dayım beni ille okula göndere-

cekler. Ancak saat dörtte gelebileceğim. Size şimdiden haber vereyim.

Genç hanım birden kaşlarını çatmıştı.

— Nasıl olur ayol, biz sana güveniyoruz. Etek dolusu para veriyoruz sana. Öyle çocuğu ihtiyar kadınla bırakıp gitmek olur mu?

Emine işte ilk defa böyle sert ve tepkili bir muamele görüyordu. Fakat konuşmayı duyan anneanne mutfağa gelmiş, meseleyi anlayınca :

— A... a., demişti. Nasıl olur a kızım?

Emine onların yalnız kendilerini düşündüklerini görüyordu. Genç hanım :

— Olamaz, diyordu. Çocuğu bırakıp gidemezsin. Laf mı bu? Bak sana söyleyeyim, paranı vermem.

İki aylık birikmiş para vardı. Tam bin iki yüz lira. Yüz lira da diğer işler için veriyorlardı. Ayda altı yüz lira.

Kızın arkasından da söyleniyorlardı :

— Yediği naneye bak, okula gidecekmiş! Nesine acaba?

Emine yemekten sonra barakada işi anlattı. Başta İlyas efendi olmak üzere iki çocuk fena halde kızdılar.

Ertesi sabah parasını almak için gelmesini kapıcı ile istemişlerdi. Emine gitmedi. Herkesin gözü kızın üzerindeydi. Bir iki apartman dairesinden haber geldi. Çağırıyorlardı. Fakat Emine bir yere gitmek niyetinde değildi. Barakadaki ufak tefek işlere bakıyordu.

Akşam oldu, işten dönen karı koca barakaya geldiler. Yelkenler suya inmiş, kadın ağlamaklı olmuştu.

— Emine, paranı getirdim kardeşim. Sen benim kusuruma bakma.

İlyas Balıkçı sinirlenmişti :

— Paranı vermem demişsiniz. Vermeyin, bize paranın lüzumu yok. Paraya yılışan insanlar değiliz. Kız size güzel güzel okula gideceğini söylemiş. Buna kızıp parlayacak ne var? Sadece size hizmet etmesi için oku-

mamasını, kapınızda çalışmasını istiyorsunuz öyle mi? Yağma yok.

Erkek kaşlarını çatarak :

— Bana baksana sen, dedi. Terbiyeli konuş.

Emine, İlyas Balıkçı'nın önüne geçti.

— Dayı rica ederim sen üzme kendini, sinirlenme, kimse kimsenin halinden anlamaz. Okulların açılmasına bir ay var. Başlarının çaresine baksınlar diye evvelden haber verdim. Ama onlar büyük adamlar. Çünkü paraları var.

Genç kadın :

— Sana ne oluyor Arif diye haykırdı. Pekala haklı konuşuyorlar. Sen karşındakileri küçük mü görüyorsun? Bak bir gün içinde perişan olduk.

Sonra kıza yalvarmaya başladı:

— Emine, özür dilerim senden. Zaten sen çok daha fazlasını hak etmiştin. Karılar yüz lira gündelikten aşağıya çalışmıyorlar. Sana canımızı da emniyet ediyorduk. Okul açılıncaya kadar olsun gel bize. Bir gün içinde annem bitti. Çocuk sana alışık, yemek yemiyor. Kuzum Emine!.

Emine, İlyas Balıkçı'yı içeriye soktuktan sonra :

— Berin abla, dedi. Kardeşlerim bana hizmetçilik yaptırmıyorlar. Onlara çocuğa bakıyorum demiştim. Birini buluncaya kadar, on beş yirmi gün için de bakarım çocuğunuza, paranızı da istemiyorum.

Emine, uysallık etti. Son güne kadar çalıştı. Yolunu kesenler de onu kandıramadılar. Yine dargın ayrılmış ve ortaokula öyle başlamıştı. İhsan'la Ömer çok seviniyorlardı, günlük kazançlarından bir para ayırıp ona vermeye kalkıyor, para kazanmak için gayret ediyorlardı.

Fakat çocuklu aile, kızın yakasını yine bırakmamıştı. Saat dörtte gitmesi, akşam yemeğini yedirmesi şartiyle çocuk bakımı için ayda beş yüzü veriyorlardı. Sözde çocuk bakımı idi. Aslında Emine dörtten sonra

birikmiş kapları yıkadığı gibi, iki kap yemeği de pişiriveriyordu.

Saat sekizde barakaya gelen kız, kendisini yemeğe bekledikleri için darılıyordu. Ama iki oğlanla İlyas Balıkçı'nın boğazından onsuz yemek geçmiyordu. Barakanın dip tarafını ona ayırmışlardı. Orada bir divanı, bir çalışma masası vardı. Bir paravana ile o kısım ayrılmıştı. Büyük lambayı çalışması için kıza bırakıyorlardı.

Arsadaki yapı hazırlığı ilerliyordu. Birkaç amele çalışıyor, kireç söndürülüyor, taşlar yığılıyor, tuğlalar istif ediliyordu. Temel kazılması bitmişti. Ekimle beraber temel atma da başarıldı. Bir kaç gün içinde duvarlar toprak yüzüne çıktı. Bodrum katının üzerine beton döküldü. Çok geniş ve dümdüz bir alan meydana çıktı. Artık içerideki kalorifer dairesi, mazot deposu ayrılıyordu. İlk katta asansör, kapıcı dairesi ve ayrıca iki küçük daire yapılıyordu. Apartmanın arkasına da küçük bir bahçe bırakılıyordu. Buraya bir kapı açılacaktı.

Günden güne havaların soğuması, özellikle akşamları çok serin olması iki oğlan gibi İlyas Balıkçı'yı da düşündürüyordu. Bir sabah Ömer :

— Kış geliyor, kızı üşüteceğiz, dediği zaman İlyas :

— Ben sizin kadar düşünemez miyim? diye öfkelenmişti.

Bir köy çocuğu olan Ömer :

— Ben kötülüğümden mi söyledim amca? dedi.

Gözleri dolmuştu. İhsan itiraz etti :

— Amca, o bizim kardeşimiz. Hepimize hizmet ediyor. Onun kazandığı parayı da yiyoruz. Kışın hiç iş olmazsa o yine para getiriyor. Korumayalım, adını anmayalım mı yani? Son zamanlarda sen çok sinirli oldun.

İlyas :

— Kes, diye bağırdı. Benim de kafam işliyor. Ben ona sizden çok emek verdim. Çalıştığını ben de istemiyorum.

Ömer daha iri ve boğazlı bir çocuktu. İhsan kadar duygulu değildi ama, yine de hakikatliydi. Biraz sonra İlyas :

— Birkaç kuruşumuz varsa onu da bir ev tutmaya yatıramayız, dedi. Burada göze çarpmayan eşya bir evde çok gülünç olur. Gidip kuru tahtada mı yatalım? Emine daha küçüktü. Yedi yıldan beri kışları burada geçiriyor.

Ömer cesaretlendi :

— Ben kendi payıma baştan geçme bir fanila alayım diyorum, dedi.

İlyas Balıkçı :

— Birinizin birşey aldığına razı değilim, dedi. Bu kış yapıyı bekleyeceğim. Aylık işliyor. Kız isterse istediğini alır.

İhsan :

— Yani bizim kardeşimiz değil mi? dedi.

— Değil, dedi İlyas. Elin kızından size ne!

İki oğlan gücenmişlerdi. İlyas da burnundan soluyordu. Onların arkasından bakarken öfkesi dağıldı. İçinden :

— Zavallılar, dedi.

İşçiler bir iki gün daha çalıştılar. Toprak altında kalan katın üstü örtülmüş, içindeki bölmeler örülmüştü. Bu yapıdan kalan tuğlaların erimemesi için içeriye taşınması gerekiyordu. Barakadan artan kiremitleri İlyas Balıkçı kendi barakasının üzerine dizdi. Herhalde kışın akmayacaktı. Duvarlar tuğladan örüldüğü için delik deşik yoktu. Ama sobayı durmadan yakmak gerekiyordu. İlyas bir kaç çeki kuru odun alıp yeni barakaya istif etti.

Kadri bey, apartman için çok hevesleniyordu. Artık inşaat durduğu halde arasıra geliyor, dolaşıyordu.

Bir akşam üzeri yine geldi. Hava hayli sıcaktı. Güneş ayazı kırıyor, yazdan kalma bir gün insana ferahlık veriyordu. Güneşte otururlarken tüccar :

— Bak İlyas efendi, dedi. Önümüz kış. Bu senin delikanlılar dışarıda çalışıyorlar. İşine karışmak gibi olmasın ama... Ben diyorum ki, oğlanın ikisini de bizim fabrikaya alalım.

Bu yeni bir düşünceydi. İlyas Balıkçı :

— Çocukları düşündüğünüze teşekkür ederim, dedi. Ancak biz karşılıksız para almayız.

Kadri bey :

— Sadaka vermeye mi kalktık yani? dedi. Benim atölyelerimde çocuk dolu. Hem seninkiler kadar çalışkan değil. Günde elli, altmış lira alan var. Kışın ayak işinde bu kadar para toplanmaz. Hem biz iş elbisesi, senede bir çift ayakkabı, her gün de üç kap yemek veriyoruz. Ustabaşı daha işçi istiyordu, aklıma seninkiler geldi.

— Ben onları da okutmak istiyorum Kadri bey.

Kadri bey :

— İki karpuz bir koltuğa sığmaz, dedi. Okutmak da iyi birşey ama, beni dinlersen sen onları gece lisesine yazdır. Akşamları altıda çıkar, iki saat ders görürler. Gündüzleri de çalışırlar.

— Bir kere onlarla konuşayım, size haber veririm.

— Geç bırakma ki, başka çocuk almayalım.

ÖMER'LE İHSAN'IN gece okullarına gitmesi düşüncesi Emine'yi çok sevindirmişti. Hem çalışacak, hem okuyacaklardı. Ömer pek hevesli görünmüyordu ama, İhsan her şehir çocuğu gibi okumanın faydalarını biliyordu.

İlyas Balıkçı, okul işini onların keyfine bıraktı. İkisi de fabrikaya yerleşmişlerdi. Bin beşer yüz lira ay-

lık alıyorlardı. Daha ilk maaşlarında sırtlarına birer palto ve takım elbise aldılar.

İlyas Balıkçı, hava yağışlı olsun olmasın, caddedeki yapının çimentoları üzerine arkalıksız bir iskemle koyarak önce gelecek olan kızı bekliyordu. Emine'yi uzaktan, yakından görenler onun barakada yaşayan bir kız olduğuna inanmazlardı. Zengin kızları gibi, arkasında mükemmel bir okul forması, sırtında paltosu, güzel çantası vardı. Her gün küçük şemsiyesini de bileğine takıyordu.

İlyas Balıkçı ile karşılaşınca hemen her gün ayni şeyleri konuşuyorlardı :

— Nasılsın dayıcığım?

— Hamdolsun, iyiyim. Sen?

— Ben de iyiyim dayı. Birşeyler oldu mu?

— Ne olacak ki?

— İşten, güçten...

— Yok birşey.

— Çantamı bırakayım da gideyim. Çocuk huysuzlanır.

— Pek geç kalma Emine.

— Akşam yemeğini yedirip hemen gelirim. Birşey pişirdin mi?

— Tavuk haşladım. Bir de bulgur pilavı yaptım suyuna. Kavun da var.

— Ömrüne bereket dayı.

Beraber barakaya dönerlerdi. Kız çabucak bırakacağını bırakır, giderken bazen İlyas Balıkçı'nın omuzuna bileğini koyarak onu yüzünden öperdi.

İlyas Balıkçı, yüzüne dokunan bu taze ve sıcak ağızın etkisi altında erir, âdeta kaskatı kesilirdi.

Kız gençti, neşeliydi, samimî idi. Yaşantısını kendisine yeterli görüyor ve daha güzel günlere doğru gidildiğine inanıyordu.

Balıkçı İlyas, kız sokağın köşesini dönünceye kadar onu gözleriyle takip eder, sonra arka yüzü arsaya

bakan apartmanın üçüncü katının penceresinden Emine'yi görürdü. Kız sağ salim oraya gittiğini anlatmak için her akşam böyle görünüyordu. Bazen de kucağında çocuk bulunurdu.

Dairede ona sataşıyorlardı :

— O benim dayım. Yedi senedir onun yanındayım. Yemezler, bana yedirirler. Biraz başım ağrısa gözlerine uyku girmez. Rica ederim bana onları kötülemeyin.

— Yok, Emine'ciğim, sen yanlış anlıyorsun. Ben onlar için fena insanlar demiyorum. Ama sen oraya lâyık değilsin.

— Beni giydirip kuşatan onlardır. Benim parama kalsa doğru dürüst karnım doymaz.

Söz paraya dokununca yelkenler suya iniyordu. Zaten gün geçtikçe dayısı onun üzerine fazla düşüyordu. Yapı işi çıktı çıkalı bir genç kıza gerekli olan herşeyi almıştı ona. Çalışması için yeni bir lamba, üşümemesi için yeni bir battaniye. Sonra ayağına bir bot alması için dünya kadar para vermişti. Kızın hiçbir eksiği yoktu.

Havaların iyice soğumasını beklemeden sobayı da kurmuştu. Bu bir demir sobaydı. Ama barakayı çok iyi ısıtırdı. Orasını buldukları gibi kullanmamışlar, içeriden güzelce sıvamışlardı. Bembeyaz badana edildiği için içerisi pek aydınlık görünürdü.

Mal canlısı olan tüccar bir gün yine gelmiş, İlyas efendinin pişirdiği kahveyi içdikten sonra :

— Bak, birader, demişti. Geçenlerde bir gün beni yemeye alakoydun, bir pirzola yaptın, kemiklerini de yiyecektim. Benim evde ahçı var. O bu kadar nefis bir pirzola yapamıyor. Senin bir bardak çayın da bile başka bir lezzet var. Geçen gün Muammer'le beraberdik. Senden söz etti de bu adamda bir başkalık var, diyordu. Herşeyden çok iyi anlıyor. Birçoğu bir ev planına öküz gibi bakar, birşey anlamaz. Ama bu adam hemen

görüyor, hatta kusur buluyor. Bakıyorum söylediği çok makul. Biraz dalgın ve kendi içine kapalı bir insan. Bina yapılıncaya kadar kontrol işini kendisine versem kabul eder mi diye düşünüyorum. Evet, İlyas efendi kardeşim, işte benim yüksek mimar ve mühendis müteahhidim böyle konuşuyor. Ben yaptığın o kutuları, çerçeveleri görüp hayret ediyorum. Bu ne büyük sabırdır, bu ne büyük zevktir? Bana kalsa yangın var der, elimden atarım. Sedef kırıntılarından mozayikle bir yazı işlemişsin az daha dilim tutulacaktı. Sende muhakkak birşeyler var ama, ben anlayamıyorum.

Kadri bey, bir iki soluk aldıktan sonra devam etti :

— İlyas efendi, kardeşim. Bir apartmana senin gibi marifetli bir adam lâzım. Belki süfli iş dersin ama sabah erken, akşam geç vakit bazı işleri oğlanlara yaptırabilirsin. Binanın kapıcılığını sen alsan, diyorum. Hem mazbut bir dairede oturur, yakacak, aydınlatacak, su ve kira düşünmezsin, hem çocuklar baraka hayatından kurtulurlar. Bir kalorifere bakarsın. Sonra istersen apartman yöneticiliğini de üstüne alırsın.

İlyas Balıkçı :

— Ben sıkıntılı bir adamım, dedi. Zaman olur, başımı alır giderim. Bir iki gün ortada görünmem. Bana pek güvenmeyin.

Ama o akşam bu teklifi ortaya koyduğu zaman yemekte Emine :

— Sen bilirsin dayıcığım, dedi. Kadri beyin teklifi elbette iyi niyetle yapılan bir teklif.

İlyas Balıkçı :

— Şu serseriliğim olmasa, dedi.

Kız biraz çekinerek :

— Dayıcığım, dedi. Herhalde kapıcı dairesi daha geniştir. Ufak tefek konacak yeri vardır. Belki bir küçük tezgâh kondurursun. Damarın tutarsa, Ömer sana yardımcı olur. Pek okumaya hevesli değil. Kaloriferi

— Şu sersemliğim olmasa, dedi.

kullanmasını öğrenir. Sen kırklara karışır, ama muhakkak dönersin. Sonra şey, bana öyle geliyor ki, eskisi kadar damarın tutmuyor.

Kız o adamla daha rahat konuşuyordu. Oğlanlar böyle birşey söyleseler azarlardı Balıkçı onları. Şimdi içini çekerek İhsan'a soruyordu :

— Sen ne dersin?

— Sen bilirsin amca. İş bana kalsa kabul ederim.

— Ömer, sen ne diyorsun?

— Kaçırılacak iş değil, derim. İstersen her işe ben bakarım. Sen sümüklüböcek toplamaya git.

— Sümüklüböcek değil onlar.

— Şeytanminaresi.

— Ha şöyle. Onlara helezon da denir.

— Helezon nasıl şey?

— Sen hiç saat yayı gördün mü?

— Gördüm.

— İşte helezon, saat yayı, saat zembereği gibidir. Ortasından tut, kaldır, döne döne ufalır.

— Saat pandulları gibi.

— Hay bin yaşa Yanık Ömer. Tam buldun. Sana birşey daha söyleyeyim. Denizin dibinde yaşayan bu helezonlardan bazısı bu kabuklarından çıkıp gider, dolaşır, avlanır, sonra yine gelir, girer kabuğuna. Bu kabuk ayni zamanda bu hayvancıkların sığınağı da oluyor. İçine girip saklanıyorlar. Hiçbir balık onları çiğneyemez. Çok sert, sedef cinsinden kabuklardır bunlar.

Kumlarda helezon, renkli istiridye, daha başka böcek kabukları aramak çocuklara da merak olmuştu. Ara sıra arsadaki inşaat kumunu karıştırıyorlar, bulduklarını ayırıyorlardı.

İki oğlan, sabahleyin evden çıkarak işe giderken veya öğle tatilinde konuşuyorlardı :

— Bu adama da lakırdı söylemeye gelmiyor, hemen azarlıyor.

— Ne yapalım, işte yuvarlanıp gidiyoruz. Biz muhtacız ona.

— Biz de para kazanıyoruz. Götürüp veriyoruz.

— Ömer, aç değiliz, açıkda değiliz. Sen kaldırımlarda yattığını unuttun mu? Buraya gelmeseydik, birbirimize rastlamasaydık çoktan soğuktan kıkırdar giderdik.

— Ben de birşey demiyorum. Ama kız birşey söylerse dinliyor, bize gelince lafı ağzımıza tıkıyor.

— O ne de olsa kız. Naziktir. Sonra hepimize hizmet ediyor. Onu azarlasa da bize yumuşak davransa razı mısın?

— İstemem be. Ben içerliyorum, hepsi bu. Bak kapıcılık vereceklermiş. Fena mı? İki oda, bir mutfak, bir aralık, bir de duşlu tuvalet. Kızın yattığı odayı misafir odası yaparız. Elektriği de olur değil mi?

—Elbette.

— O zaman televizyon da alırız be. Hem kışın soba tüttü, kapı açık kaldı dava olmaz. Her taraf sıcacık, ha, sana birşey daha söyleyeceğim. Amca dediğimiz bu adam kıza nasıl bakıyor, görmüyor musun?

— Garip garip. Kuşkulanıyorum bakışından.

— Bana bak Ömer. Kız ona dayı, diyor. Belki de öz dayısıdır. Yedi yıldır burada oturuyorlar.

— Canım ben de biliyorum onları. Ama başka türlü bakıyor işte. Bakdıktan sonra da içini çekiyor. Kaç yaşında bu adam.

— Sen buraya gelmeden nüfus sayımı olmuştu. İki buçuk, üç sene evvel. İşte o zaman memura kırk iki yaşında olduğunu söylemişti. Şimdi kırk beş olmalı.

— Benim de babam bu yaşlarda olacak. Kimbilir sağ mı? Hayırsız adam. Sat, sav, git. Kadını iki çocukla aç, sefil koy.

Ömer bu bakımdan çok dertliydi. Bir iki defa köye mektup yazmıştı. Bir akşam dönüşünde bir mektup bulmuştu. Zarfın üzerine «Sayın Bay Ömer Okuş» diye

yazmışlardı. Koynunda sakladığı bu mektupta şu yazılar vardı :

«Sevgili oğlum, Bay Ömer efendi. Bugüne kadar senden bir haber alamadık. Bubamın evinde kardeşinle oturuyorum. Bubandan hiç haber alamadık. Kardaşını köydeki okula verdik. Ben ırgatlık yapıyom. Harman artığı toplayom, sırtımınan odun çekiyom, bubam Tahir efendi çok zabunladı.»

Mektupta bu gibi yazılar vardı. Kâğıt buruşmuş, katlarından parçalara ayrılmıştı, ama Ömer için çok kıymetliydi bu yıpranmış kâğıtlar. Bunu biliyor ve oğlana acıyorlardı.

İhsan da İlyas Balıkçı'nın kıza daha yumuşak davrandığını biliyordu, ama bunu konuşmak bile istemiyordu. Önünden arkasından bakan adam kederli kederli içini çekiyordu. Kaç defa Emine onu öpmüştü Ama İlyas onu öpmemişti. Sevmediği için mi? değil. Bazen balık alır, kızartırlardı. Bir gün de yine balık yerken kılçık kızın boğazında kalmıştı. Bu yüzden İlyas Balıkçı çok korkmuş, ne zaman balık pişse kuyruk ve sırt taraflarını ayırıp kızın tabağına koymaya başlamıştı.

Yemeğin iyi tarafını da kıza verirdi. Hele etin içinde kıkırdak varsa kıza saklar veya tabağına koyardı. Ona karşı özel bir davranışı vardı. Ama hiçbir zaman bu yeni yetişen kıza karşı kötü bir niyeti görülmemişti.

Adamın davranışlarından konuştukları o gün, sözü bağlarken, İhsan :

— Farkındayım Ömer, dedi. Sahiden başka türlü bakıyor, ama üzüntü ile, kederle bakıyor. Bu adamda bir bilmediğimiz taraf var. Sonra dikkat et bak. Onun gözlerinin içi Emine'nin gözlerinin içine benziyor. Sonra kız da onun gibi içine kapanık, ama sırasında söz söylediği zaman insanın yüreğine işletir.

İKİ OĞLAN aylık alınca, aldıkları parayı zarfı ile beraber getirip İlyas Balıkçı'ya veriyorlardı. O da zarfın üzerini okuyor, paraları sayıyor bir iki yerinden demir çember çakılmış tahta sandığı açıyor ve içindeki çekmeceye koyarken :

— Cebinizde harçlık bulunsun, olur ki başınıza bir iş gelir.

Diyor ve onlara para veriyordu.

Ama para harcadıkları yoktu. Karınlarını doyurup evden çıkıyor. Fabrikaya kadar yürüyor, yemeklerini orada yiyor, akşama yine yürüyerek geliyorlardı.

Ömer okulda yapamamıştı. Bunun için epeycede sıkılmış, İhsan'a söyletmiş, İlyas da :

— Sonra beni okutmadılar deme Ömer, demişti. İşte okul, işte sen.

Ömer erkence geliyor, İhsan dokuza kadar kalıyor, bir de yolda vakit kaybetmemek için bazen dolmuşa, bazen otobüse biniyordu.

Arkasından kış bastırdı. Havalar soğudu, karladı, İlyas Balıkçı okula kadar giderek Emine'yi beklemeye, alıp beraber gelmeye başladı. Kız soluk almadan apartmandaki işine gidiyordu. Öyle pek çalışacak fazla vakti yoktu ama o ve İhsan çalışırken ötekiler ses çıkartmıyorlardı. Ömer uyukluyor, İlyas da sobayı karıştırarak düşünüyordu.

Bir inşaat barakasında, gülünç eşya arasında yaşıyorlardı ama birbirlerine karşı davranışları ve muameleleri çok nazikti. Çocuklarla kavgalı bile olsa, onlar işe giderken :

— Allahaısmarladık amca.

Dedikleri zaman, Balıkçı İlyas :

— Güle güle çocuklar, aman kendinize dikkat edin, karşıdan karşıya dikkatli geçin, diyordu.

Dargınlık ve öfkenin onlarda hiç ömrü yoktu. Sa-

bah darılırsa akşam, akşam darılırsa ertesi sabah, muhakkak barışırdı hepsi.

O kış, günler, haftalar böyle geçti. Hemen hemen en fazla ellerine para geçen sene, o sene olmuştu. Hiç sıkıntı çekmeden yaşadıktan başka, tahta sandığın içindeki çekmeceye beş altı bin lira arttırılıp ayrı bir yere konmuştu.

İlyas Balıkçı, biriken paraları onlara haber verir, ama hiçbir zaman sandığına ve onun içindeki çekmeceye el sürdürmezdi. Emine bile kaç defa sandığı boşaltıp temizlemek istemiş, ama İlyas Balıkçı kabul etmemişti. Çocuklar bu sandığa her zaman yan yan bakıyorlardı. Ama hiçbiri ona el sürmeyi düşünmüyordu. Dördü de birbirinin yabancısıydı ama birbirlerine de saygıları vardı.

Şubat, Mart derken Nisan ayı geldi. Havalar büsbütün açmamıştı ama Muammer bey beş altı işçi ve usta ile ufak ufak yapıya başlamaya karar vermişti. Bir kamyon durmadan inşaat malzemesi taşıyordu. İşte bu günlerde barakaya postacı bir mektup getirdi. Bu Ömer'e geliyordu.

İlyas Balıkçı mektubu açmadı. Akşam olup altıdan biraz sonra Ömer işten dönünce mektubu uzattı :

— Al bakalım.

Ömer mektubunu açtı. Okudu, yine okudu. Yüzü kızarmıştı. Gözlerinin içi dolmuştu. İlyas Balıkçı sordu :

— Köyden mi?
— Evet, anamdan.
— Ne yazmış?
— İyilermiş.
— Babandan haber yok, değil mi?
— Yok.
— Hepsi bu kadar mı?
— Şey, parayı almışlar.
— Ne parası?

— Ben yollamıştım anama.
— Kaç para?
— İki yüz kayme.
— Nereden buldun?
— Toplamıştım amca.
— İki yüz kayme kolayına toplanmaz.
— İhsan'dan da aldım, amca.
— Ben burada eşek başı mıyım?
— Seni rahatsız etmek istemedim.
— Yoksa Emine'den de mi aldınız?
— Kızdan birşey istemedik amca.
— Neden?
— Biz işi uydurduk, neden onu karıştıralım? Sonra sana diyiverirdi.
— Olmaz mı diyecekdim?
— Demezdin amca. Suç işledikse bağışla.

Ömer'in sevinci kursağında kalmıştı. Yüzüne birkaç damla yaş indi. Biraz sonra İlyas Balıkçı seslendi :

— Bana bak, Ömer.
— Buyur amca.
— Ben sana kızmadım oğlum. Bana haber verseydin daha çok para yollardık. İhsan da, sen de parasız kalmazdınız.
— Biz sıkılmadık amca. Hem iki yüz kâğıt köy için az para değil. Bizim köyde cebinde yüz kâğıdı olan kendini ağa sanır. Yataktan bir kucak yapağı çekip tarayıp da bir kadına verdin mi sana bir yirmi beşliğe bir geyim çorap örüverir. Çok da fakir köydür amca.
— Yolladığın para başkasının eline geçebilirdi.
— Dedemin adına yolladık amca. Dere köyünde Hacıların Sarı Mustafa Tahir dedin mi kasabadakilere varınca millet bilir. Amca çok zabunlamış fukara. Gayri bulgur bekle derlermiş, beklerken uyur kalırmış.
— Büyük mü senin köy?
— Büyüktür amca. Vardır yirmi hane.

— Desene buradaki bir apartman kadar.

— Sen buralara ne bakıyorsun amca. Köy var beş hane. Bizde saz da çoktur. Hasır örerler. Beş kâğıda bir hasır sattın mı, bir hafta rahat geçinirsin de para da artar.

— Gidelim be Ömer senin köye.

Zavallı Ömer'in çilesi tükenmemiş. Bir pazar günüydü. Beton dökülüyordu. Güçlü kuvvetli olduğu ve içi de heveslendiği için Muammer bey seslenmişti ona:

— Hey, delikanlı. Bir iki araba da sen at.

İnsanlar çeşit çeşit oluyor. Ömer de anasından rençber olarak doğmuş. Kalıp tahtaları dikilip lentoların da içi döşenince direklerin ve yatay kolonların dökümü başlamıştı.

Muammer bey, iskelenin üzerindeydi. O gün tam yirmi kişi çalışıyordu. İlyas efendi harcın başındaydı. Boyuna çimentolu harç kardırıyordu. Eğlenceli işti insanların karınca gibi kaynaması. İhsan bile arkasına bir tulum giymiş, harca su serpiyordu. Dört kişinin kan ter içinde harcı bir yerden bir yere aktarmaları görülecek şeydi.

Sabahın çok erken saatinde başlayan iş saat yarıma doğru durdu. Muammer beyin isteği ile İlyas Balıkçı, koca bir tencere fasulye ile bir de bulgur pilavı yapmıştı. Üstünde demir büktükleri tezgâhın iki tarafına sıralanan işçiler kaşıklara yapışıp yemeğe giriştiler. Muammer bey de bir uca oturmuştu. İlyas balıkçı ara sıra sesleniyordu :

— Yetim malı değil, yiyin arkadaşlar. Arkası var.

Ortaya konan on iki somun tükendi. Sonra kavuna giriştiler. İşçilerin yemek yemesini seyretmek bile hoştu. Hepsi kimi güneşe, kimi gölgeye serdikleri çimento torbalarının üzerine uzanmışlardı. Kimi sigara içiyor, kimi biraz kestirerek dinleniyordu.

Ömer de onların arasındaydı. Tabakları toplayıp kaldırmış, onları İhsan'ın yıkaması için tulumbanın ba-

İhsan, arkasına bir tulum giymiş, harca su serpiyordu.

şına götürmüş sonra dinlenmeye gelmişti. Laf değil hani. Akşama kadar bütün katın iskeleti dökülüp tamamlanacak. Kadri bey, Muammer bey, İlyas Balıkçı, bir de elektrik mühendisi ikinci katın elektrik şebekesini konuşuyor, bir yandan da kahve içiyorlardı. Boru, tel, takoz, hepsi hazırdı.

İşçilerin arasında uzanıp yatan Ömer, yaşları hayli ilerlemiş, ama yapı işlerinde çalışa çalışa betondan iyi anlayan iki kişinin konuşmalarına kulak misafiri olmuştu.

Kulağına çalınan sözlerden heyecanlanıp doğruldu.

— Baksana amca, dedi. Sen de Yozgat'tan mısın?

Adam başını salladı :

— Yok oğul, ben Suşehri'ndenim. Yozgatlı olan işte bu, Hüseyin ustadır.

Hüseyin usta seslendi :

— Neye sordun oğul?

— Ben Yozgat'ın Dere köyündenim, dedi. Bir cahillik ettim. Buraya çalışmaya gelen babamı bulacaktım.

— Adı neydi, babanın?

— Hasan Okuş, Dereköylü Hasan Okuş.

— Dereköyü'nden Hasan Okuş he mi? Duymadım ben. Ama bizim kahvede Yozgatlı çoktur. Bir sorayım. Sana haber ederim.

— Sağ ol, Hüseyin usta.

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur derler ya, işte o biçim. Akşam ayrılırken Kadri bey :

— Sen yine burada çalış Ömer, demişti. Ben fabrikaya telefon ederim. Yevmiyen orada da işler. Zaten işler biraz durgun. Burada daha çok yararlı olursun.

Ertesi gün ceketleri omuzlarında, kiminin çekici, kiminin iş pantolonu ve eski ayakkabısı bir torba içinde işçiler sökün etmişlerdi.

Aralarında bir de miskin vardı. Üstü başı dökülü-

yor, benzi sapsarı. Avurtları içeriye çökmüş, ha düştü, ha düşecek bir adam. Hüseyin usta uzaktan Ömer'e seslendi :

— Hey, aslanım, hele yakın gel.

Ömer takımları dağıtıyordu. Elinde bir kürekle geldi. Hüseyin usta o çember sakallı, bitkin adamı gösterdi.

— Bunu tanıdın mı? diye sordu.

Ömer dikkatle baktı :

— Yok, dedi. Tanımadım. Hasta mı bu hemşeri?

Hüseyin usta getirdiği adama sordu :

— Bu delikanlıyı tanıdın mı?

Adam başını salladı :

— Yok, dedi.

Sesi bile kuyudan çıkar gibiydi. İnce, çatlak bir ses. Usta :

— Bana bak delikanlı, dedi. Bu Dereköylü Hasan Okuş. Senin baban bu değilse bir karışıklık olacak.

Ömer baktı baktı, adamda babasına benzer bir taraf bulamadı. Bu hastahaneden taburcu edilmiş, ama aylarca bakıma muhtaç bir adama benziyordu. İşçiler ikinci katın döşemelerini hazırlıyorlardı. Demirler bükülüyor, bir ölçüde kesiliyor, kalınlıklarına, boylarına, şekillerine göre hazırlanıyordu.

Bir tarafta o adam barakanın yanına çökmüştü. Ömer'le konuşuyordu. Ama sesini duymak için bir iyice kulak vermek gerekiyordu.

— Sen de Dereköyünden misin delikanlı?

— Evet.

— Kimlerdensin?

— Ben, Hasan Okuş'un oğluyum.

— Hasan Okuş ha?

— Evet.

— Ananın adı ne ki? Gusura bakma.

— Anamın adı Hatice, Ayşe Hatice.

— Hatça ha? Gardaşın da var mı ki?

— Bir kız kardeşim var. Zeynep.
— Yoksam sen Ömer misin?
— Evet, benim adım Ömer.
— Eyi dirsin emme, Ömer benim köyde bıraktığım oğlumdur.
— Sen Hasan Okuş musun?
— He, ya.
— Baba, nedir bu halin?
— Buba mı didin?

Baba oğul birbirlerini tanımıyorlardı. Ömer herhalde dinç, sağlığı yerinde olan babasını görmek istiyordu. Bu adam içi boşalmış, korkuluğa dönmüştü. Hasan da oğlunu tanımıyordu, çünkü onu köyde çelimsiz bir çocuk olarak bırakmıştı. Bu karşısındaki bir delikanlıydı.

Öğleyin, Ömer'in babasını da yemeğe oturttular. Önüne bir tabak etli patates, yarım ekmek koydular. Yedi, pilavı da kaşıkladı. Zavallının ilikleri aç gibiydi. Çalışamayan adam hemşerilerinin yanında ne yiyebilirdi ki? Sonra kimbilir o kış neler çekmiş, köyünü, oradaki sefaleti bile nasıl özlemişti?

Herkes çalışırken o güneşte, çimento torbalarının üzerinde yediklerini hazmetmek için yattı. Sonra oğlu ona akşam yemeğini verdi. Cızbız köfte, pilav, iki salkım üzüm.

Dışarıda, hava kararırken yiyordu. Bir aralık :
— Ömer, dedi. Ayıp olmasın.
— Yok, dedi Ömer. Sen yemene bak.

Sonra adam anlatmaya başladı. Kapının önündeydiler. İlyas Balıkçı bir sigara vermişti. Adamcağız biraz canlanmış gibiydi. Anlatıyordu :

— Oğul yazmadım, para göndermedimse varlık içinde değildim. Hemşeriler beni tutmadı. Zati aradığımı bulamadım. Köylü adam şehir halinden ne bilir? Tez tükendi hazır para. Boğaz tokluğuna çalıştım. Sonra ele muhtaç oldum.

DAHA SONRA, genç ve yorulmak bilmez, üstelik eline ayağına çabuk ve anlayışlı bir genç olan Ömer'den faydalanmak için mimar onu yapıda çalıştırmaya başlamış, Kadri bey de fabrikadan izinli göstermişti.

Hasan Okuş'a gelince, gidecek yeri olmadığı için inşaatın barakasında yatıyordu. Ne de olsa evlâdıydı, Ömer üstündeki battaniyeyi ona vermiş, çimento torbalarından kabaca bir yer yapmıştı.

Hasan pek bitkindi, şehir hayatından ve şehirlilerden ve kendi hemşerilerinden bile yılmıştı. Bir iki gün misafir gibi kaldığı yapıda işçilerin arı gibi çalışmasına karşı, bir köşede pineklemek ona ağır gelmişti. Bir akşam karanlığında İlyas Balıkçı, barakadaki konuşmaya kulak vermişti. Ömer'le babası şöyle konuşuyorlardı :

— Oğul, gayri beni burada tutmazlar. Ben gitsem gerek.

— Nereye gideceksin baba?

— Sokaklara. Şu sokakları görüyon mu, şu İstanbul sokaklarını? Ben orada, yere dizili taşların üstünde çok yatmışım. Önceleri taşların soğuğu ciğerime işlerdi, ama dayanırdım. İsterdim ki, orada yatıp kalayım. Ölüm adamı daha çok zorlamaz ya. Ama kul kısmısı kolay ölmüyor. Köydeki o çırpı yaktığımız ocak benim gözümde tüterdi. Oradaki yufka ekmeğini canım çekerdi. Orada, suya kapanıp davar gibi içtiğim dere suyu olsa bana yeniden can verecek gibiydi. Öyle gelirdi bana. Çok çektim bu kaldırımlarda oğul. Çok başımı çarptım bu sokak taşlarına. Ne diye gelirsin, bilmediğin gurbete!

Adam adeta ağlıyordu.

— Beslerler mi adamı boşuna, beslemezler ya. Sirkeci'de, bir otelde kalırdım. Para tez tükendi. Asker kapudundan boyama mavi paltoyu alakoydu otelci.

Borcunu getir, al kapudunu, dedi. Kaldım sokakta. Sen bilmezsin bu sokakları.

— Sen ne diyorsun baba, bilmez olur muyum? Ben buraya babamın evine mi konuk geldim? Ben soğuktan donmamak için patlak kunduraları sürüyerek gezmedim mi, ta sabaha dek sokaklarda? Sokakta bırakılmış araba altlarına girip yatmadım mı yağmurda?

Baba oğul düşünüyorlardı. Sonra oğul konuşmuştu :

— Baba, sen kalırsın o sokaklarda. Ben de bulamam seni. Bu sokaklar ulam ulam gider, köy değil burası. Burada evlerin kapıları, pencereleri örtüldü mü sokaklarda kimse kalmaz. Bir garipliktir çöker. Ben de baktım perdeleri indirilmiş, kararmış pencerelere? Ben de baktım örtülü kapılara. Şu kapının ardında olsam, derdim.

— Bi garip oluyor oğul bu İstanbul sokakları. Doğrusun, ben sokaklarda barınamam. Bir köşede ayazlar kalırım. Ne etmeli, ne işlemeli?

— Baba, sen biraz daha kal, biraz gücünü topla ben seni köye gidecek otobüse koyarım. Yanına azık da veririm. Kasabada inersin. Eh kasabadan köy sekiz saat çeker, dinlene dinlene varırsın.

— Ömer, sat, sav, avradı iki çocukla babalığının evinde koy, sonra eli böğründe köye dön, buna dayanılır mı?

— Baba, sen hele sık dişini. Ben bir iki yüz lira koyarım koynuna. Çarşıdan encik boncuk, altı arşın basma, bir geyim ayakkabı alırsın. İhtiyara da bir tesbih alırız. Gelene gidene tutmak için bir kutu da şeker yaptırırız. Gelen giden olur. Ama dime işsiz kaldım, sefil oldum, diye. Havası çaldı, hasta düştüm dirsin.

— Eyi dirsin oğul emme, koyarlar mı beni burda?

— Baba, burda asker garavanası gibi yimek pişiyor. Bulgurundan, fasulyesinden, patatesine, etli yemeğine kadar hepsi var. Önüne koydukları has ekmekten ve yiyebildiğin kadar. Kimse saymaz lokmanı. Bakarlar tabağın boşalmış, yapışırlar kepçeye: «Ağa uzat tabağını derler». Yersin, içersin, bakarlar gözüne aç kalmasın diye. Yimeği bizim İlyas efendi yapar. Erken kalkar, hesaplar kaç kişi çalışacak. Diyelim yirmi beş, bir mühendis, bir mal sahibi, bi de kendisi, eder yirmi sekiz. Eh bir gelen olur der, otuz kişilik yemeği vurur ocağa. Görmüyon mu? Kazan gibi tencereler. Kadri beygil aldırdı üç tane tencereyi. İki takım da çatal, kaşık aldırdı. Otuz tane de tabak. Kadri bey ister ki, çalışanlar doysun.

— Oğul gücüm yok ki, ben de çalışam.

— Baba, otuz kişinin yediği ile bir kişi daha doyar. Sen rahatına bak. Kimse sana yeter gayri dimez. Dise ben yemem sen yiyesin diye.

Baba oğul hakikaten ıstırap çekiyorlardı. İlyas Balıkçı ertesi gün bir hayli kendine gelmiş olan Hasan Okuş'un yanına sokulmuştu.

— Ağa, millet çalışıyor. Senin oturman olmaz. Sana iş versem gerek. Ocağm altına sen bak. Fasulyeleri sen ayıkla. Bakracın içinde güzelce yıka. Tabakları, kaşıkları dizersin. İşçinin sularını koyarsın. Sonra tabakları yıkarsın. Takımları yerli yerine kaldırırsın. Hem burada barınır, hem de bir gündelik alırsın, eli boş dönmezsin köye.

Adam yüreği kalktığı için az daha tıkanacaktı. Yapabilir miydi bu işleri? Dört gündür yiyebildiği kadar yemişti. Geceleri uyumuştu deliksiz. Çimento kâğıt torbaları sıcak tutuyordu. Battaniyeyi örtünüyordu. Derman geliyordu damarlarına.

Çalış dedikleri için bir gayrete gelmişti. İşte ellerini güzelce yıkıyor, işçi tulumlarından biri arkasında. On beş somun ekmeği doğruyor, on beş kavunu bölüp

çekirdeklerini kaşıkla tenekeye döküyor, tabakları, kaşıkları sıralıyor, şişelerle sular koyuyor, tuzu, doğranıp sıkılmış soğanı unutmuyor, herkesin doymasından kendisini sorumlu tutuyordu.

İşçiler ona sesleniyorlardı artık :

— Hasan dayı, ne yedireceksin bize bugün?

Adamcağız belki hayatında hiçbir zaman bu derecede mutlu olmamıştı. Cahil ve kabaydı, ama elinden gelenin fazlasını yapıyordu. Çalışma ona bir dirilik verdi. Morali düzelmişti. Artık kendisine verilen işlerden artan zamanı işçilere yardımla değerlendiriyordu. İki kürek harcı da o atıyor el arabasına. Kalıp tahtalarını boy boy sıralamakta veya sökülen tahtaların çivilerini ayıklamakta o yardımcı oluyor, harç karılırken o su atıyordu.

İlyas efendi sesleniyordu :

— Hasan dayı, gücün yitirme. Yemeğe kim bakacak?

— Bakarız evel Allah aslanım, diyordu.

Elli lira yevmiyesi vardı. Değil köyde, acaba İstanbul sokaklarına düşeli elli lirayı bir arada görmüş müydü o? Hiçbir zaman kazanmamıştı bu kadarını. Yedi sekiz yüz liraya satmıştı mallarını. Koynuna koyduğu bu paralar İstanbul sokaklarında erimişti sanki.

Bir gün, bir akar çeşmeye rastlamış, musluğun altına avucunu tutup suyu akıtmış, bir yandan da içmişti. Sonra omuzuna bir el dokunmuştu. Karşısında gençten biri vardı.

— Ağa çeşmenin suyunu içtin?

— He, içtim. Şükür olsun.

— İyi ama burası İstanbul, burada su parayla.

— İyle mi? Ne vürecez?

Karısının çeyiz eşyasından olan boncuklu kesenin kaytanını açmaya başlamıştı. Elleri titriyordu. O zaman karşısındaki adam gülmüştü :

— Ağa, sen bir garip adamsın. Belli ki iş aramaya

geldin. Allah işini rastgetirsin. İç içebildiğin kadar. Burada su para ile değil. Bu çeşmeleri sevap kazanmak için yaptırmışlar. Afiyet olsun.

İstanbul sokaklarının serserilerinden biri olduğu anlaşılan gençten adam gülerek uzaklaşmıştı. İşte Hasan dayı o zaman ilk defa sevinmişti. Kendisine su ikram edilmişti.

Artık hangi çeşmeden su içse ıslak ellerini yüzüne de sürer :

— Allah razı olsun, derdi.

Bazen yanında, yakınında bulunan birisi soruyordu :

— Ne söyleniyorsun ağa?

O zaman tekrarlıyordu :

— Allah çeşmeyi yaptırandan irazı olsun derim!

Kendisine sorgu soran :

— Allah senden de razı olsun, diyordu. Herkes suyun kadrini bilmez.

Hangi çeşmeye rastlasa, eğer suyu varsa muhakkak içmişti. Bu çeşmelerde yüzünü yıkarken avuçlarından yalağa dökülen suya acıyor :

— Bir garip susamış içseydi bu döküleni, diyordu. Yüreği tazelenirdi fukaranın. Bir fidan dibine dökülseydi yapraklarına can gelirdi.

Şimdi yediğini, içtiğini seviyordu. Öpmek nedir bilmeyen adam ekmeği kokluyor ve içinden gelerek, kundaklı bir çocuğu korkarak öper gibi öpüyordu.

Daha sonra, Cumartesi akşamı, paydos olunca İlyas Balıkçı işçilerin haftalığını dağıtırken ona da seslenmişti.

— Hasan Okuş.

İçi titreyerek gitmişti yemek yenilen masanın karşısına. İlyas efendi :

— Yedi yevmiye üç yüz elli yapar, üç günlük de geçen haftadan kalmıştı. İşte beş yüz. Güle güle harcan.

O da öteki işçiler gibi sadece " Bereket versin " demekle kalmadı.

O da öteki işçiler gibi sadece «Bereket versin!» demekle kalmadı.

— Ömrün çoğolsun, Ulu Tanrı gönlüne göre virsin! Sağol, dedi.

Beş tane yüzlük lirayı nereye koyacaktı? Elinde tutmuş, bir zaman şaşkın kalmıştı. O gece oğluna seslendi :

— Ömer, beri bak oğul.

— Buyur baba, dedi Ömer.

— Oğul, bir yanlışlık olmasın.

— Ne yanlışlığı baba?

— Bana beş yüz virdi de.

— İyi ya, bir haftalıkla öteden kalan üç günlük.

— Yidik, içtik, burada barındık oğul.

— Baba yediğine, içtiğine kim bakıyor?

— Eyi dirsin, şimdi ben bunu ne idecem? Gaptırmıyayım derim.

— Yarın İlyas efendiye ver, o saklar sana.

— Unutup gitmesin.

— Baba aklına getirme böyle şeyi.

— Hani, Ulu Tanrı gönlüne göre virsin, sağol dedim de bir kızgın baktı bana.

— O öyledir, vakti vaktine uymaz.

Ertesi gün, pazar olduğu için, sessiz ve hareketsiz kalan iş yerini süpürmüş, harç bulaşığı kürekleri, malaları, tekneleri temizlemiş, yerlerde birşey bırakmamış, sonra kendisine uzaktan bakan İlyas Balıkçı'nın yanına gitmişti.

— İlyas efendi, Allah senden irazı olsun, harçlık virdin emme, ben bunu yitiririm diye korkarım. Koynum, koltuğum yok saklayacak.

İlyas Balıkçı :

— Olur, dedi. Sen kendini boşuna üşütüp yorma. Yarın yine çalışacaksın. Dinlenmek de lâzım.

Ona bir sigara vermiş ve seslenmişti :

— Emine, gel biraz.

Kızı artık apartmanda çalıştırmıyordu. Yalnız yemek vakitleri o huysuz çocuk için gönderiyor, bazen de Emine çocuğu alıp arsaya getiriyordu.

Hasan, bir aralık sormuştu ona :

— Efendi ağa, bu gız senin mi?

İlyas balıkçı birşey söylemeden başını sallamıştı. Şimdi kız gelince eliyle işaret etmişti :

— Ömer'in babası, parasını saklayacak yeri olmadığını söylüyor. Sen sakla Emine. Al kızım.

Emine hayretle onun yüzüne baktı. İlk defa ağzından kızım lafını işitiyordu. Bir zarf getirdi. Hasan dayıdan aldığı parayı zarfa koydu. Üzerine de yazdı. Sonra :

— Ne zaman istersen alırsın, dedi.

Sonra oğluna bunu anlatmış, Ömer :

— Hiç merak etme, paran sağlam yerde, demişti.

Şimdi, Hasan dayı artık köyü düşünmeye başlıyordu. Yüz üstü koyup geldiği karısı Anşa ne yapıyor? El tarlalarında sıcağın altında kavrulmuyo mu fukara? Kız kaç yaşında şimdi? Dokuz filan olmalı. İhtiyar Mustafa Tahir dayı sağ mı ki?

Akşama doğru seslenmişti :

— Ömer, bir mektup yazsak mı ki?

Ömer içeriden kâğıt, kalem, bir de işçilerin yemek yedikleri tahta sıranın üzerine koymak için gazete kâğıdı getirdi. Katlayıp koydu :

— Sen söyle baba, dedi. Ben de yazayım.

— Yaz oğul. «Hanem tarafına, Anşa hanım ve de kıymatlı bubam Mustafa ağa ve de gızım Zeynep hanım»...

Ömer İstanbul'a gelmiş, çile çekmiş, yontulmuş, incelmişti. Babasının alışkanlıklarına ses çıkarmadan yazıyordu. Onun söyleyeceği bittikten sonra kendisi de kendi tarafından yazmıştı :

«— Sevgili anacığım, Ayşe hanım. Babamı buldum, şimdi yanımdadır. Günden güne iyileşiyor. Çok sefillik

çekmiş, sokaklarda kalmış. Şimdi Allah'ın izniyle ikimiz çalışıyoruz. Burada iş biter bitmez köye gelecek. Kazandığı parayı saklıyor. Gerekirse tarla, hayvan alırsınız. Bu ay için iki yüz babam, iki yüz de ben yolluyoruz. Allah sağlık verirse her ay yollarız. Harmanlarda, el tarlalarında kendini tüketme.»...

Daha aklına ne gelirse yazmıştı. Bunları yakın köydeki okula giden kardeşi okuyacaktı. Çok dikkatli yazmıştı. Sonra zarfın üstünü de yazdı.

Gözlerinin önüne, o kadar yolu aşıp köye varan mektubu kardeşinin telaşla okuyuşu geldi. Anası bir yandan ağlayıp bir yandan dinliyor, ihtiyar dede onlara doğru eğilip duymaya çalışıyor.

YAZ NE GÜZEL mevsimdi. Ne ısınma tasası var, ne de öyle yağmur. Sonra insan daha hafif giyiniyor, yeşillik, çiçek, gezme bol.

Emine, imtihandan çıkmıştı. Rahattı artık. Evden rica ile kendisini istiyor veya çocuğu getirip :

— Emine, Allah rızası için şuna bir saat olsun bakıver. Öldürüyor bizi, diyorlardı.

Çocuğu elinden tutarak arsada dolaştırıyor, kâh güneşlendiriyor, kâh gölgede ve açık havada yemeğini yediriyordu.

Bir gün anası babası gelmiş, iki yaşındaki oğlanın işçilerin arasına oturup kaşıkla kuru fasulye yediğini görmüştü. Emine de yanındaydı. İşçiler bazen masaya gelip oturan, hatta hizmet eden bu yeni yetişmekte olan kızın yanında kaba konuşmuyorlardı.

Ömer'in babasına yardım edip sofra hazırlanınca ellerini yıkayıp sıra sıra havlulara kurulanarak gelen işçileri o çağırıyordu :

— Yemeğe buyurun.

İşçiler bu güzel ve inci gibi kıza bayılıyorlardı.

İşçilerin ablasıydı o. O yemek sırasında yanlarından geçerse muhakkak :

— Buyur abla, yemek yiyelim, diyorlardı.

İhsan da tatile girmişti. O da bir sınıf atlamış ve yedinci sınıfı geçmişti. Gündüzleri fabrikaya çalışmaya gidiyordu. Cumartesi günleri de yapıda bazı işlerde çalışıyordu. Yapı onun için daha eğlenceliydi ama fabrikada makine başında çalışıyor, tornayı ve tesviyeyi öğreniyor, makkabı çalıştırıyordu.

Bir akşam köyden gelen mektubu Ömer onlara da barakada okurken, Emine bayağı mahzun olmuş, Ömer'e :

— Sen yine mutlusun Ömer, demişti. Anan da var, baban da.

Barakanın bir köşesinde hesap yapan İlyas Balıkçı başını kaldırmış, biraz sert bir sesle :

— Bir şeye ihtiyacın mı var senin? demişti. Herkesin anası babası mı var?

Kız bayağı gücenmiş, susmuştu. Hatta dışarıya çıkmaya kalktı. Belki arsada, ay ışığında ağlayacaktı. Ama İlyas Balıkçı da yerinden kalkmış ve titrek, üzüntü dolu bir sesle :

— Emine, yapma bana bunu. Bu eziyeti yapma bana. Ben canımdan bezmişim zaten, diyerek çıkmıştı barakadan.

Kız bir zaman kapıya bakmış, sonra gözlerini silerek :

— Ne yaptım şimdi ben, demişti. Bir tek kelime mi söyledim. Canından bezdirecek ne yapıyorum. Gitme, hizmetçilik yapma dedi. Peki. Bıraktım işi.

İhsan :

— Sen bilmiyor musun bu adamı? dedi. Vakti vaktine uymaz. Ama sana karşı büyük sevgisi var.

— Ana baba ihtiyacını duymama sinirlendi. Bir daha ağzıma almam.

İhsan :

— Seni gözünden esirgiyor, dedi. Hele son zamanlarda büsbütün sana düştü. Geçen gün öksürüyordun, aklı çıkacaktı. Gece kalktı, ıhlamur kaynattı sana. Bir anan olsa onun kadar bakamaz sana. Bunun mühendis de farkına varmış. Senin okuldan çıkacağın sırada «İlyas efendi, kızı almaya gidecektin geç kalmayasın» diye ona meydan veriyormuş. Kışın seni götürürken başına şemsiye tuttuğunu biliyorsun.

Emine hepsini biliyordu. Hatta son zamanlarda İlyas Balıkçı'nın kendisi için para biriktirdiğini de biliyordu. Büyük paralar vererek tanınmış ve meşhur olmuş bir marka bilek saati almıştı. Berin hanım bu saate bakmış ve: «Sana birşey söyleyeyim mi Emine, demişti. Ben daha böyle bir saat kullanamadım, demek dayında çok para var.» Emine biraz düşünmüş ve:

— Garip bir adam, demişti. Babam olsa bu kadar üstüme düşmez. Varlığından değil, beni sevindirmek için aldı bu saati.

— Emine, bu adam sakın senin baban olmasın?

Emine manasız bir söz söylenmiş gibi durumsamış, sonra :

— Benim babam İbrahim'di, demişti. Onu çok iyi hatırlıyorum. Hatta annemden kalan bazı giyim eşyası bile gelmişti barakaya. Annem daha evvel ölmüş, İlyas dayım hemen her gün gelirdi barakaya. Babam ölünce ona kaldım.

Berin hanım :

— Bu hikâyeni biliyorum Emine'ciğim, demişti. Ama senin gözlerin bu İlyas dayının gözlerine çok benziyor. Belki hakikî dayındır.

Emine bunları düşünürken İhsan :

— Senin yerinde olsam arkasından giderdim, dedi. Küçük yaşından beri sana bakıyor. Kimbilir ne dertleri var.

Emine birşey söylemeden kalktı. Kapıya çıktı. İlyas Balıkçı işçilerin yemek yedikleri sıralardan birinin

Emine biraz çekinerek ona doğru yürüdü.

üstünde oturuyordu. Öne doğru eğilmiş, başını iki avucunun içine almıştı.

Emine biraz çekinerek ona doğru yürüdü. Birşey söylemeden yanına oturdu. İlyas Balıkçı :

— Gece serin oluyor, dedi. Üşürsün. Gir içeriye.

Sesinde bir titreme vardı. Emine elini onun omuzuna koydu.

— Dayı, dedi. Duyuyor musun, horultuyu?

— Ha, dedi, adam. Hasan dayı uyuyor.

— Şimdi çok mutlu değil mi? Köye para yolladığı için seviniyor. Ömer de bizi bıraktı, onunla bir arada olayım diye rahatlı rahatsız yanında kalıyor.

— Bayağı kendine geldi değil mi Emine? Eskiden adım atarken bile sallanıyordu, ha düştü, ha düşecek. Dün tuğla taşımaya kalktı.

— Sen de eskisi kadar öksürmüyorsun dayı. Biraz daha iyi cinsten sigara içsen. Bak dördümüz de az çok kazanıyoruz. Ne var ot gibi sigara içecek?

— Ne farkeder Emine. Ben çoktan çürüdüm.

— İşte bunu söyleyip de ağzımızın tadını bozma. Sen olmazsan hepimiz dağılırız.

— Sen üzülme Emine.

— Sana birşey soracağım dayı. Geçen gün Berin abla söylüyordu. Senin gözlerinle benimkiler birbirlerine çok benziyormuş.

İlyas Balıkçı ellerini yanlarına vurarak sigarasının hangi cebinde olduğunu aradı. Bulunca da bir tane yaktı.

— Ne münasebet Emine, dedi. Nerede senin güzel gözlerin, nerede benim içi geçmiş gözlerim.

— Canım, dayı tıpıtıpına benzemez tabii.

— Benzese ne olacak?

— Senin benim öz dayım olacağını söyledi de. Yoksa beş yaşında anasız bir çocuğun kahrını çeker miydi bu adam? dedi.

— Seninle benim aramdaki yakınlık neden elâleme tasa oluyor?

— Dayı bunda Berin ablanın bir çıkarı yok. Belki bazen kimsem olmadığı için üzüldüğümü biliyor da onun için söylemiştir.

— Böyle bir akrabalık olsa hoşuna gider mi?

— Tabii, kimsesiz olmak kolay değil.

— Ben yakın akraban olabilirim Emine. Hakikaten kimse kimsenin çocuğuna bir ilişkisi olmasa bakmaz. Sen de kimsem yok diye üzülme.

Emine adamın omuzuna başını koydu :

— Bunu neden benden saklıyorsun sanki, dedi. Söylesen bir ziyanı mı olur sana?

Adam yanağını kızın sıcak başının üzerine koydu.

— Öyle gerekti kızım, dedi.

Sonra zahmet çeker gibi avuçlarını dizlerine dayayıp kalktı :

— Ne de olsa gece serindir. İçeriye girelim.

Emine barakada kendi bölmesine çekildi. Arada kalın bir perde vardı. Pencerenin tam yarısından bölünen barakayı bu yarım pencereler aydınlatırdı. Ama Emine'nin tarafındaki yarım pencere daima perdeli kalırdı.

Kız oraya çekilip divanının üzerine uzanınca dışarısını dinledi. İlyas efendi ile İhsan yatmışlardı. Ara sıra İlyas efendinin öksürdüğü duyuluyordu.

Emine babasını hatırlamaya çalıştı. Elinde hiç bir resmi yoktu ve gittikçe hayalindeki şeklinin üzerine zamanın tozları yığılıyor, artık birşey hatırlamıyordu.

Onu okula babasının ölümünden sonra İlyas Balıkçı vermişti. Hatta bu okula yazdırış olaylı geçmişti. Bir nüfus kâğıdı davası çıkmıştı ortaya. Sonradan ilkokuldan diploma alırken artık iyice okuyup yazan ve aklı çok daha eren Emine öğretmeninin tenbihini unutmamıştı.

— Emine, şu nüfus kâğıdını değiştirin. Kim oynamış üstünde. Bazı yerleri karalanmış. Nüfus idaresinde kayıt var. Oradan temizini çıkartın.

Bunu dayısına söylemişti. İşte şimdiki nüfus kâğıdı düzgündü. Ama altında nasıl verildiğini bildiren yerde «Fersudesinden aynen kopya edildi» yazılıydı. Bunun ne demek olduğunu yeni anlıyordu Emine.

Eski nüfus kâğıdını incelemişti. Orada annesinin adı sadece Fatma olarak yazılıydı. Bu Fatma yazısının önünde bir isim daha vardı. Bu okunamayacak kadar karalanmıştı. Babasının adının sırasında da Mehmet İ. Hızır, yazılıydı. Kendi adına gelince burada da Zehra Emine Hızır yazılıydı. Evet hem E harfi, hem de M harfi büyük harf olarak yazılıydı. Şimdi bunlar düzelmişti.

Nüfus kâğıdını karalayan kimdi?

YAPI HIZLA ilerliyordu, bir katta karşılıklı, birbirine benzeyen iki daire vardı. Apartmanın hepsi sekiz kat oluyordu. Demek ki on altı daireli bir apartman.

Bir katın işi bitiyor, tavanı dökülünce duvarları tuğla ile işleniyor, sonra öteki katı yapılıyordu. Katlar dökülürken daha çok işçi geliyordu. Mühendis binanın kaba yapısının kışa kadar biteceğini söylüyordu. Havalar bozunca iç duvarları ve sıhhî tesisatı yapılacaktı.

Kadri bey, zengin adamdı. Herşeyi ısmarlamıştı. Kışın lâzım olacak yapı harcı, çerçeve ve kapı gibi şeyler, borular, kiremitler geliyor, artık arsada barınacak yer kalmıyordu ama buna karşılık yapısı biten katlara da gelenler yerleştiriliyordu.

Ömer'in babası artık kendisini toplamış, hem de biraz etlenmiş, kollarına kuvvet gelmişti. O da öteki işçiler gibi hiç ardını kesmeden çalışıyordu. İstanbul

sokaklarında açlık, yersizlik, kimsesizlik gibi birçok çeşitte çile çekmiş olan bu adam bol suya kavuşmuş bir ağaç gibi o kurak hayatından kurtulmuştu. Artık o da günde tamam yüz lira almaya başlamıştı. Zavallının içinde bir kuşku vardı. Paralarını saklayan Emineye sık sık soruyordu.

— Davar parası toplandı mı diye soruyorum, aklına kötü düşündüğüm gelmesin. Benim sandığım, sepedim yok ki saklayayım.

Emine adamın endişesini anlıyordu. Zarfı getiriyor, üzerinde hangi gün kaç para konduğunu okuyor ve ne kadar para biriktiğini söylüyordu.

Yaz sonunda Hasan dayının on bin liradan fazla parası olmuştu. İnşaatın da kaba işleri bitmişti. Koskoca apartman, arsanın cadde tarafını tamamen kapatmış ve kışın kullanılacak malzeme muhafazalı olan alt katlara taşınmıştı.

İşte, Eylül sonlarında, Kadri bey bir kere daha teklifini tekrarlamıştı :

— İlyas efendi, elinden uçan kuş kurtulmaz. Çok marifetli ve becerikli bir kimsesin. Bak iki odalı, banyolu bir kapıcı dairesi var. Kıyı bucak eşya da konur. Ayrıca bir tezgâh yaparsın. Yeni inşaattır bu. Birçok aksaklığı olur. Bize lâzım olacaksın.

İlyas Balıkçı :

— Tam efendice bir teklif, dedi. Ama benim ipimle kuyuya inilmez. Ben yarım akıllı bir insanım. Aklıma eser günlerce ortada görünmem. İşler yüzüstü kalır. İyisi mi şimdiden başımın çaresine bakayım.

— Nasıl yani?

— Biliyorum artık bu arsadaki barakada daha fazla oturulmaz.

— Kim diyor bunu İlyas efendi?

— Ben söylüyorum. Geçen gün mimarla konuşuyordunuz. Arada küçük bir bahçe bırakıp sokak tarafına da bir bina kuracaksınız.

— Be kardeşim, seni sokağa mı attık?

İlyas efendi dişlerini sıktı :

— Beni sokağa atmadı kimse. Ben kendi kendimi attım.

— İnanırım buna. Çünkü sen ekmeğini taştan çıkartan bir adamsın. Sen içine kapanmışsın. Davranışların bu halini saklamıyor, açığa vuruyor. Ama bana bak birader. Sen karasevdalı bir adam gibi çeşme yalaklarında, mezarlıklarda yatabilirsin. İstanbul sokakları senin elinin altında. İstediğin kadar dolaş, kaldırımlarda yat. Ama yanındaki inci gibi kızı peşinden sürüklemeye hakkın yok. Onu okutmakla, çalıştırmamakla ne kadar sevdiğini ve ona özendiğini görüyorum. İstediğin kadar ortadan kaybol, ama bu kızı ziyan etme. Elbet başka bir yerde de ona bakarsın. Ama bu başka yeri buluncaya kadar dairedeki odalara taşın. Bunu kız da istiyor.

— Kız da istiyor mu?

— Neye öyle telaşlanıyorsun? Bu güne kadar çocuk şikâyet etti mi? Ben söyledim. «İyi olur ama, bakalım dayım ister mi?» dedi.

İlyas efendi çok güç bir şeye karar vermiş gibi :

— Pekâla, dedi. Kapıcılığı yapacağım. Bir işinizi aksatmam. Benim damarım tutarsa Ömer, o olmazsa İhsan çalışır. Bunu sadece Emine'nin hatırı için yapıyorum. Yoksa ben kapıcılık yapacak adam değilim.

Kadri bey biraz şaştığı halde :

— Elbette, dedi. Sen geniş malumatlı, bilgili, marifetli bir insansın. Senin kendi kendini harcadığını ben çok iyi biliyorum.

— Nereden biliyorsunuz?

— Değerli bir adam olduğun halde kendini böyle avareliğe vurmandan.

— Ben cahilin biriyim.

— Hayır arkadaş. Sen sefalete, sokaklara gönüllü olarak düşmüş bir insansın. Yüzündeki ifade, konuş-

man, kültürlü bir insan olduğunu anlatıyor. Hem sen ıstırap çeken bir insansın. Daha genç olduğunu tahmin ediyorum. Biraz makul olarak normal hayatına dön.

— Benim normal hayatım deniz kıyıları, kum yığınlarıdır efendim.

— Öyle olsun İlyas efendi. Ama verdiğin sözden dönme.

İlk kattaki kapıcı dairesinin bütün yapısı on beş gün içinde tamamlandı. Büyük, ana kapının açıldığı holde bu dairenin bir kapısı vardı. İki odası caddeye bakıyordu. Karşısındaki daire de tamamlanmıştı. Daha kalorifer yanmadığı halde emekli bir öğretmen oraya taşınmaya kalkmıştı. Binada ayrıca soba bacaları vardı.

Kız okula başladı. İhsan da gece derslerine gidiyordu. Havalar suratını ekşitince bir gün Hasan dayı :

— İlyas efendi, dedi. Gayri ben köye varsam derim. Yedik, içtik, paranızı aldık emme köydeki kadınla kız perişan oldular. Bununla beşinci yıldır köyden ayrıyım. Gayri artık, eksik hakkınızı helâl edin.

Haşan dayı birikmiş parasını koynuna koydu. Tahta sandığına hediyeler doldurdu. Bir sepete de yolda yiyeceklerini koydu. Ömer onu otobüse götürüp bindirdi.

İstanbul sokaklarında çile çekmiş olan adam giderken İstanbul'dan da, tanıştıklarından da memnundu.

Okulun tatil olduğu cumartesi gün İlyas efendi Emine'yi alarak kapalı çarşıya götürdü. Oradaki mobilyacılardan mükemmel bir oda takımı aldı. Kızın yatağı, tuvalet masası, gardrobu, bu arada çalışma masası, avizesi, perdeleri ve yatak takımı hep birbirine uygundu.

Ertesi gün gelen eşya kapıcı dairesindeki en güzel odaya yerleştirildi, perdeler asıldı. Bu oda ancak

hayli zengin bir aile kızının odasında bulunulduğu duygusunu veriyordu.

İlyas Balıkçı, ayrıca kendisi ve iki oğlan için gerekli eşyayı da aldı. Daha sonra içinde yıllarca yaşadıkları, kendilerini kâh mutlu, kâh talihsiz saydıkları barakadan daireye taşındılar.

Fakat orada yatıp kalktıkları halde hemen her akşam İlyas Balıkçı, ceketini omuzlarına koyarak arsaya çıkıyor, bazen barakanın kapı eşiğine oturarak orada uzun süre kalıyordu.

İki küçük yatak odasından başka yine bir oda kadar geniş hol vardı. Buraya bir masa konmuş, bir de büfe alınmıştı. Hemen oracıkta bulunan mutfaktan aldıkları yemekleri hole getiriyor, artık elektrik ışığında yemek yiyorlardı.

Kış için bir soba kuruldu, inşaat artığı tahtalar, direk uçları toplandı. Ömer de artık fabrikadaki işine başlamıştı. İlyas Balıkçı yine akşamları gidip Emine'yi bekliyor, onunla birlikte arsadan geçip arka kapıdan daireye giriyordu. Emine gelir gelmez sofrayı hazırlıyor ve iki oğlan gelinceye kadar ortalık işlerine bakıyor, yemekten sonra odasına çekilerek derse çalışıyordu. İhsan da okula gittiği için sofrayı kaldırmak Ömer'in göreviydi. Bazen kapları yıkar, yerlerine sıralardı. Fabrikadaki işi de iyi idi. Akşama kadar demir işleriyle uğraşıyor, borulara yiv açıyor, tesisat siparişlerini hazırlıyor, bu işleri yaptıkça da serpiliyor, iştahı açılıyordu.

İhsan günden güne boylanıyor, okulda başarı gösteriyordu, ama biraz zayıf ve sağlıksız bir gençti. O da Ömer gibi on dört yaşına gelmişti. Artık bir genç erkek sayılırdı ikisi de.

Bir pazar günü Emine mutfakta çalışırken İhsan da bir tarafta oturuyor, fasulyeleri ayıklıyor, bu arada fısıl fısıl konuşuyorlardı. İlyas Balıkçı onları dinledi ama birşey anlayamadı. Sonra mutfağa girdi.

— Bir araya gelip konuşma yok dedimdi sana İhsan, dedi. Haberin olsun kolundan tutar, atarım sokağa.

İhsan kıpkırmızı kesilmiş, birşey söylemeden mutfaktan çıkmıştı. Hava yağışlı olduğu için bir yere gidemezdi.

İlyas balıkçı daha sakin bir sesle Emine'ye sordu :

— Ne söyleniyordu bu oğlan?

Emine, İlyas'ın yüzüne baktı. Kızın gözleri dolmuştu. İlyas daha fazla sinirlendi :

— Duymadın mı? dedi.

— Duydum, kulağımın zarı da patladı. Oğlanın kalbini kıracak ne vardı şimdi. Ne fenalık yaptı?

Emine fazla diklenmezdi. Bu sefer ölçüyü kaçırmıştı. İlyas :

— Yüzüme karşı bağırdığının farkında mısın? dedi.

Kızın elleri sabunluydu. Bileği ile yüzündeki yaşları silerken :

— Sen istediğin zaman bağırıyorsun, dedi. Ben hiç sesimi çıkartmıyor, gücenmemeye çalışıyorum. İçimden de: «Kimbilir canının ne sıkıntısı var?» diyorum. Çünkü birbirimizin kahrını çekmemiz gerektiğine inanıyorum. Bunca yıldır bir arada yaşıyoruz. Elbette aramızda bir bağ, bir sevgi vardır. Sende yoksa bilmem. Ama ben seni severim. Hem sebebini bilmeden severim. Senin için üzülürüm. Sen de bana çok özeniyorsun. Yemez yedirirsin. Bu da sevgiden ileri gelir. Ben de bağırırsam sen buna katlan. Düşün ki, benim de sinirlerim bozulmuştur, içimde bir acı vardır.

Kızın bu uzun konuşması İlyas Balıkçı'yı dağıtmıştı. Şaşkın bir halde oturup düşündü. Sonra :

— Emine, dedi. Siz yeni yetişiyorsunuz, tehlikeli yaşlardasınız. Senin bir duyguya kapılmandan, yanlış

bir adım atmandan korkarım. O hayta oğlanın da ipin ucunu kaçırıp sana yılışmasından korkarım.

Emine ellerini kurularken :

— İlahi dayı, dedi. Şu düşündüğün şeye bak. Bizim böyle havadan sudan şeyleri düşünecek vaktimiz mi var? Bizler tasası, ıstırabı olmayan, kendi havasında gençler miyiz?

İlyas Balıkçı :

— Tasanız, ıstırabınız mı var? dedi.

— Elbette var.

— Peki neye bana söylemiyorsun?

— Sen herşeyini bana söylüyor musun? Kafanın içinde kıyametler kopuyor, ağzından bir söz çıkmıyor. Kendi acılarını yenmeye çalışıyorsun.

— Emine, söylemiyorsam seni üzmemek içindir.

— Ben de seni üzmemek için susacağım.

— Bir şeye ihtiyacın mı var Emine? Yapılacak birşeyse söyle. Sana bir sevinç vermek beni mutlu eder.

— Benim hayatımda bir sır var. Bunu benden saklıyorsun. Belki bir suçum var, belki buna zorlanıyorsun. Herhalde sevinçli birşey değil. Ben de senden bunu öğrenmek istemiyorum. Ama o zavallı çocuk kimsesizdir. Ömer'den bile mutsuz. Ömer'in bir anası, bir babası var. Ona yazıyorlar, Ömer de onlara yazıyor. Yaşantısında bir sıkıntı yok. Ama İhsan bir üvey baba tarafından sokağa atılmış bir zavallı.

İlyas Balıkçı :

— Kızım, dedi. Bize anlattığına göre kendisi düşmüş sokaklara. Anası geçinmek için bir kocaya daha varmak zorunda kalmış. İhsan bir fedakârlık yapmışsa annesi ve kardeşi içindir.

— Orası öyle ama İhsan şimdi daha başka düşünüyor. Anasının, kardeşinin o adamın elinde esir gibi yaşadıklarını sanıyor. Onlar orada eziyet çekerlerken kazandığı parayı harcayamadığını, onlara yardım ede-

mediğini anlatıyor. Senin anlayacağın biz dertleşiyoruz dayı. İşte hepsi bu.

İKİ YIL daha geçmişti aradan. Oğlanlar on altışar, kız on beş yaşına gelmişlerdi.

Ömer iki üç ayda bir babasına para yolluyordu. Genç, gürbüz, hayli kuvvetli bir delikanlıydı. İlyas Balıkçı apartmanın bütün işini ona bırakmıştı. Bütün daireler tutulmuştu. Birinde de Kadri bey oturuyordu. Kiracılar :

— Ömer efendi, diye sesleniyorlardı.

Aldığı iki bin liraya yakın paranın çoğunu saklıyor ve gece gündüz demeden hizmet ediyordu.

İhsan'ın da fabrikada yevmiyesi artmış, gece ortaokulunun da son sınıfına gelmişti.

Kadri bey, yalnız ara sokağa yüzü kalmış olan arsayı bir duvarla sokaktan ayırmıştı. Bu arsa düzeltilmiş, birkaç ağaç dikilmiş ve apartman kiracılarının çocuklarının oynamaları için ayrılmıştı. Kadri beyden isteyenler oldu ama o yönden apartmana güneş geldiği için oraya da bir apartman dikmek istemedi.

Çocuklar yağmurlu havalarda barakaya giriyorlardı. Bu eski baraka olduğu gibi saklanmış, biraz da tamir görmüştü.

İlyas Balıkçı ile ötekiler zaman zaman bu barakaya bakarak orada geçirdikleri uzun yılları düşünüyorlardı.

Bu arada İlyas Balıkçı'nın durumu çocukları üzecek hale gelmişti. Bazen vakitli vakitsiz evden çıkıyor, ceketini sırtına alıp birşey söylemeden, kaldırım taşlarını sayar gibi yürüyordu.

Bir gün, Emine Ömer'i onun arkasından yollamıştı. Ömer döndüğü zaman tuhaf bir haber vermişti :

— Emine, ardından gittim. Bir yağmur başladı. Sokaklardan seller akıyordu. Baktım dayın kadırımın

kenarına oturmuş, sokağın suyu ayaklarının altından geçip gidiyor, bu suya dalıp gitmiş. Biri dürttü omuzunu, birşeyler söyledi. Baktım kalktı, içerlek bir kapının siperine girdi. Orada yağmurun yağışını seyre daldı.

O gün, İlyas Balıkçı sırılsıklam gelmişti. Emine çıkıştı :

— Dayı, bu havada sırtına birşey almadan ne gidiyorsun? Yatıp kalırsan sana nasıl bakarız? Haydi gir banyoya.

Bereket banyoda sıcak su vardı. İlyas Balıkçı oraya girmiş, ilikleri ısınıncaya kadar kalmış, sonra Emine'nin hazırladığı ıhlamuru içerken :

— İyi akıl ettin kızım, demişti. Yoksa yatar kalırdım. Hem sen okuldan olurdun, hem de ben aklımı kaçırırdım.

İhsan biraz küskündü İlyas Balıkçı'ya. Kendisine birşey sorulmadan, bir gerek duymadan ağzını açmıyordu.

Bir akşam, yemekten sonra İlyas Balıkçı :

— İhsan, dedi. Hemen savuşma. Şu yemek kaplarını mutfağa götürmeye yardım et.

Masanın üzeri temizlenince Emine örtüsünü yaydı, sigara tablasını koydu, sonra kahveyi getirdi. İlyas Balıkçı bekleyen İhsan'a :

— Şöyle otur da beni dinle, dedi.

İhsan oturdu. Emine de kulak misafiri oluyordu:

— İhsan, anan herhalde bir başka kocaya varmanın gerektiğini anlamıştı. Bir kardeşin daha vardı. Seni sakladı, ama bunun da cezasını gördü. Herhalde evvelden haber vermesi gerekirdi. Sen bir yere çıraklığa girer, geçinmek için kimseye yük olmazdın. Her ne hal ise. Bunlar geçmiş şeyler. Ben, dün senin nüfus kâğıdındaki kayıtlara bakarak mahallenizin bağlı olduğu nüfus memurluğuna gittim.

İhsan şaşırmıştı. Emine de işini bırakmış, bir san-

dalyeye de o oturmuştu. İlyas Balıkçı anlatmaya devam etti :

— Oğlum insanların medenî hallerinde olan değişiklikleri nüfus kütüğüne geçirirler. Esaslı kayıtlar nüfus kütüğündedir. Memurdan rica ettim, kayıtlara baktım. Annen Hanife hanım şimdi ikinci defa dul kalmış bir kadın. Yalnız adamın küçük bir evi varmış. Bunu nüfus kütüğüne yazmazlar. Ama anan Hanife'nin nüfus kaydı adamın nüfus kaydının bulunduğu yere nakledilmiş. Orada üvey babanın başka varisi olup olmadığına dair bir kayıt aramışlar. Yokmuş. Bu küçük ev annene kalmış. Sen bu evi biliyor musun?

İhsan ter içinde kalmıştı. Sesi titreyerek :

— Biliyorum, dedi.

— Biliyorsan çok iyi. Bu adam bir bankada odacılık yapıyormuş. Anadolu'da bir kasabadan. Eh eceli gelmiş, ölmüş. Şimdi sen ayrılalı aşağı yukarı altı sene değil mi? Gidip ananı bir kolaçan etmen lâzım. Ama bana iyi bak, okulu bırakmak yok. Ev hangi semtte?

— Sultanselim'de.

— Pazar günü git bir bak. İmtihan aralığı ha.

Arada tam bir hafta vardı. Oğlan odaya çekildiği zaman Emine :

— İmtihan aralığı yüreği kalktı çocuğun, dedi. Söyleyeceksen sabahtan söyleseydin.

— Emine, sen bana çok karşı gelmeye başladın.

— Peki, bundan sonra ağzımı açmam.

Emine yarı şaka yarı ciddî dediğini yapmaya başlamıştı. Pek sevimli, pek şirin, pek cana yakın bir kızdı. Bütün apartman halkı ve komşular ona bayılıyorlardı. Yaşlı erkekler, kadınlar onu durdurtur ve konuştururlardı.

İlyas Balıkçı'nın canı sıkılmaya başladı. Bir iki defa :

— Sen şakadan anlamıyorsun Emine, dedi.

Kız içine kapanık, kendi havasındaydı. İmtihanla-

ra girip çıktığı için odasına da kapanıyordu. Anahtar deliğinden bakanlar onun yazı masasının başında çalıştığını görüyorlardı. Başka çocuklar, hatta kendi arkadaşları, öğretmenler tutulduğu halde sapır sapır dökülürken, o hemen hemen kolaylıkla sınıflarını geçmiş ve ortanın sonuna kadar gelmişti.

İhsan kendisini kurtarmıştı. Fakat Emine büyük bir başarı kazanmış, bütün okul onu takdir etmişti.

Bu sırada İhsan'ın davası çıktı ortaya. Oğlan pazar günü biraz erken çıkmıştı, öğle oldu, ikindi oldu, akşam oldu gelen yok. İlyas Balıkçı :

— Git dedikse bu kadar da demedik, diyordu. Kız Emine bir lâkırdı da sen söyle.

Emine küskün bakıyor, ağzını açmıyordu.

Nihayet hava karardığı sırada İhsan geldi. Gözleri ağlamaktan şişmişti. Bir zaman kendisine birşey sorulmadı. Tam saat sekizde yemeğe oturdular. Bu saatte Ömer'i de kimse çağırmazdı, yemek saati olduğunu bilirlerdi.

Yemekleri yarı yarıya İlyas Balıkçı ile Emine pişiriyorlardı. İkisi de bu bakımdan ustaydılar. Yeni yeni yemek icat ederlerdi.

Yemeğin yarısına geldikleri zaman İhsan :

— Annemi buldum amca, dedi.

Bunu söylerken tıkanmıştı. Konuşamıyordu. Emine :

— Kardeşin büyümüştür, dedi.

— On üç yaşında, dedi İhsan.

— Neydi adı?

— Sevim.

— Annen seni tanıdı mı?

— Bilmiyorum, evde misafirleri varmış. Bana kapıyı açınca haykırdı, yere yuvarlandı, bayılmıştı. Tam anamı bulduğum sırada iki lâkırdı etmeden öldü zannettim. Kadınlar beni bir kaşık suda boğacaklardı. Fakat içlerinde Mahmure teyze varmış. O beni hemen

tanıdı. Nihayet annemi ayılttılar. Beni başka bir odaya aldılar. Kimi kayıp oğlu geldi, kimi, serseri oğlu geldi, diyorlardı. Anam odaya girdi. Evlâdım diye bir sarıldı. Artık kurtulabilirsen kurtul.

Emine içini çekti :

— Anne iyi birşey değil mi İhsan? dedi.

— Çok iyi Emine. Onun sevgisi gibi dünyada var mı? Ben babamı küçüklüğümde kaybettim, çok severdim onu da. Biraz sert adamdı ama babamdı işte.

— Sen anneni anlat.

— Nesini anlatayım? Ellerini dizine vura vura hep dövünüyordu. «Ne dedim de evlendim, ne dedim de o Yakup efendiye vardım. Hizmetçilik eder yine çocuklarımla bir arada olurdum» deyip duruyordu.

— Nasıl bıraktı seni?

— Konuya komşuya dikiş dikiyormuş. Ufacık, tahta bir ev. Ama işte sığınmış oturuyorlar. Şimdi yaz. Sevim de bu yıl ilkokulu bitirmiş.

İhsan annesini anlata anlata bitiremiyordu. Ömer sırıtmış öyle dinliyor, İlyas Balıkçı durmadan sigara içiyordu.

Zavallı çocuk, serseriliğe düşmeden önceki olanları anlatıyordu :

— Yağmurlu bir gündü. Çok sıkıntı çekmiş, aç kalmıştık. Kira borcumuz vardı. Bir tek odada oturuyorduk. Annem o Yakup efendiye nikâhlandı. Kendisini banka memuru diye yutturmuştu. Tek atlı bir arabaya eşyamızı koyarak ben söylenilen eve doğru arabacının yanında gittim. Annemle kardeşim kapıdaydı. O adam da orada. Annem işaret etti. Elini öpmek için ilerledim. Adam bana elini verdi. Sonra :

— Hayrola delikanlı, dedi. Sen kimsin? Akraba mısın?

Annem tıkana tıkana :

— Sevim'in ağabeysi, dedi.

Adam kalın kaşlarını çatıp :

— Ya, demek bir de kazık kadar oğlan vardı da benden sakladın, dedi. Ondan sonrası malûm. Bana İstanbul sokakları kısmet oldu. On yaşımdaydım. Beşinci sınıfa geçmiştim. Baktım kapının önünde dalaşıyorlar, anam ağlıyor. Çıkıp gideceğimi söyledim. Anacığım bir külçe gibi yığıldı. Başımı çeviremedim. Çevirip onları görseydim dayanamaz, geri dönerdim.

İhsan'ın yüreği kabarmıştı.

— Sonra işte İstanbul sokakları, çöplükler, pazar artıkları bana kısmet oldu. Kimsenin almadığı yemiş artıklarını, yarısı çürük elmaları toplardım. Her gün bir yerde pazar kurulur. İnsan yemek seçmedikten sonra pek aç kalmaz. Ama akşam olup da ortalıktan el ayak çekildi mi insanın içine bir kasvettir çöker. Allah bin defa razı olsun, beni sen sokakta buldun Emine, arkandan yüz verilmiş bir kedi veya köpek gibi geldim. İşte kapalı bir yer, üstü akmıyor, rüzgâr esmiyor, park bekçisi kovalamıyor. Aylardan beri ilk defa sıcak bir yemek yüzü gördüm. Bir köşeye kıvrıldım. Üstüme bir şeyler örttünüz. Ertesi gün de beni kovmadınız.

İŞİN ŞAKASI yoktu artık. Balıkçı İlyas :

— Bana bak İhsan, dedi. Ötede anan, kardeşin dururken senin bizimle oturmanda mânâ yok. İyi kötü başınızı sokacak bir eviniz var. Epeyce de para biriktirdin. Belki farkında bile olmadan böyle, anan ve kardeşinle bir arada yaşamaya hazırlık yapmışsındır. Yarın, öbürgün, yatağını, elbiselerini al, bir taksiye koy, git annenin evine. Sana her zaman kapımız açıktır. Benim senden hiç şikâyetim olmadı, aslan oğlum. Ara sıra seni azarladımsa beni affet.

İhsan önüne bakarak :

— Bu kızı gözünden bile kıskandığın için azarladığını ben de biliyorum, Ömer de bilir. Senin içinde başka sevgi yok.

Emine :

— Orasını Allah bilir, dedi.

İlyas Balıkçı kıza dargın dargın baktı ama gözlerini indirdi.

İhsan okul tatil olduğu için bir akşam onlara veda etti. İlyas balıkçı ile, sonra Ömer'le öpüştü. Daha sonra :

— Amca müsaade et, Emine'yi de öpeyim, dedi.

— Haydi öp bakalım, dedi İlyas Balıkçı.

İhsan Emine'ye sarıldı. Yanağından öptü. Emine de onu öptü. İhsan kızı bir türlü bırakamıyor, ağlıyordu. Ömer :

— Hop dedik, diye bağırdı.

Sonra İlyas Balıkçı'ya sordu :

— Amca, köye giderken ben de Emine'yi öpeceğim değil mi?

İlyas Balıkçı bu defa iyice kızdı :

— Şimdi Emine'nizden başlatırsınız ha, dedi.

İhsan ağlıyordu :

— Amca, o bizim kardeşimiz. Onun kalbi temiz. Hem o benim kurtarıcım. Beni İstanbul sokaklarından kurtaran o. Ah, elimde olsaydı da onu anasına kavuştursaydım. Onu sevindirebilseydim.

İlyas Balıkçı elini boğazına götürerek gömleğinin yakasını, düğmeyi koparark çekip gevşetti :

— Yeter be, dedi. Yeter be.

Emine :

— Ara sıra bize gel İhsan, dedi. Sakın okulu bırakma. Biz Kadri beyden haberlerini alırız.

İhsan böylece altı yıl beraber yaşadığı insanların yanından ayrılmış oluyordu. Ama bu ayrılık onun için sevinçli bir durumdu. Annesine, kız kardeşine kavuşuyordu. Bir işi ve okulu vardı. Kazancı üç kişiyi geçindirmeye yetecekti.

İlyas Balıkçı odada yalnız kaldı. Ömer yemek yedikleri holde, oraya konan bir divanda yatıyordu.

İhsan, okul tatil olduğu için bir akşam onlara veda etti.

Daire kömürlüklerinden çoğu kiracılar tarafından kullanılmıyordu. İlyas Balıkçı bunlardan birini atölye haline getirmişti. Duvarlarda aletlerden başka deniz kabuklularından, özellikle şeytanminarelerinden ve renkli istiridyelerden yapılmış resim çerçeveleri, raflarda hakikaten büyük sanat değeri olan süslü kutular bulunuyordu. Adamcağız bazen bunlardan bir ikisini alıp gidiyor ve büyük mağazalara bırakıyordu. Bunlar o kadar özenilerek, göz nuru dökülerek yapılıyordu ki, eline alan hayretle bakmaktan kendisini alamıyordu.

Emine artık liseye devam edecekti. Ortaokul diplomasını almak için okula gittiği bir gün onu edebiyat öğretmeni idare odasında bir köşeye çekti :

— Emine'ciğim, dedi. Senin gibi zeki ve çalışkan bir öğrenciden ayrılacağımıza hepimiz üzülüyoruz. Ama sen ortayı bitirdiğin için mutlusun. Birbirimizi unutmayacağız. Bu arada ben sana bazı özel sorular soracağım.

— Buyurun öğretmenim, dedi Emine.

Öğretmen sordu :

— Kızım senin annenin adı nedir?

— Zehra.

— Baban?

— İbrahim

— Bunların annen ve baban olduklarından emin misin?

Emine, öğretmenin yüzüne baktı :

— Nüfus kâğıdımda böyle yazılı, dedi. Ben annemi de babamı da pek tanımıyorum.

— Peki, beraber oturduğun adam kim?

— Babamın arkadaşı olarak biliyordum. Ona dayı diyordum.

— Öz dayın mı?

— Herhalde akrabamdan biri. Bu konuda benimle pek konuşmaz. Ama beni çok sevdiğini, yetişmem için çok çalıştığını biliyorum.

— Bana açık söyle kızım. Bu yaşantı içinde bir kuşkun, bir şüphen var mı?

— Ne gibi öğretmenim?

— Ne bileyim, hayatında bir gizlilik, bir huzursuzluk. Sonra dayım dediğin adamda şüphe veren bazı haller.

— Bunları ne için bana soruyorsunuz öğretmenim? Bildiğiniz birşey mi var?

Öğretmen :

— Evet kızım, dedi. Uzunca bir hikâye, ama sana anlatmaya çalışacağım. Ben otuz sekiz yaşımdayım. Beyoğlu'ndaki liselerden birinde okudum. Orada bir arkadaşım vardı. Çok severdik birbirimizi. O da bir ailenin tek kızıydı. Geçenlerde bana geldi. Bir gazete, çok iyi derece ile diploma alanların resimlerini basmıştı. İşte elinde o gazete ile bana geldi. Ara sıra görüşürüz. Tabii o Beyoğlu'nda oturuyor, İstanbul tarafına pek inmez. Ben de öğretmen olduğum ve evim de bu tarafta olduğu için karşıya pek gitmem. Cemile bana senin resmini sordu.

Emine birden kıpkırmızı kesilmişti. Yüreği çarparak :

— Ne dediniz? dedi.

— Senin resmini sordu dedim.

— Hayır, ben o hanımın adını sordum.

— Ha, o mu? Cemile. Benim eski arkadaşım.

Emine dayısının sayıklamalarını ve bu arada işittiği bu ismi düşünüyordu. Ama dünyada kimbilir kaç tane Cemile vardı.

Öğretmen :

— Neye öyle rengin kızardı Emine? dedi.

— Bu konu beni heyecanlandırdı hocam.

— Konuşmayalım istersen?

— Hayır, hayır, lûtfen devam ediniz. Arkadaşınız benim gazetedeki resmimi görmüş, size göstermiş.

— Evet, kızım. O zaman ben de hatırladım. He-

men hemen senin yaşında, ortaokuldayken Cemile de tamamiyle sana benziyordu.

— İnsan insana benzer öğretmenim. Öyle değil mi?

— Öyledir kızım. Ama insanlar analarına da benzerler. Sonra birşey daha var. Eğer bir kadın biricik kızını kaybetmişse...

— Yani kızı ölmüş olursa mı?

— Hayır canım. Kaybetmek herhangi bir nedenle ayrılmakla da olabilir. Meselâ karı koca anlaşamazlar. Baba kızını alıp gider.

— Ama anne buna razı olur mu?

— Emine'ciğim, bazı durumlar vardır ki insan aklın kabul etmediği şeyleri yapmak zorunda kalır.

— Öğretmenim bir anneyi kızından, bir kızı annesinden ayırmak en büyük cinayettir. Ben annesizliğin acısını bu yaşıma kadar çektim. Annesi olanlara, bir kadına anne demeye hakkı olanlara bayılıyorum. Benim de annem sağ olsaydı, ona sarılsaydım, öpseydim onu, kimbilir koynu, kucağı ne tatlıdır diye düşünüyorum.

— Ama ağlamana gerek yok kızım. Ben sadece senden bazı şeyleri öğrenmek istedim.

— O, Cemile hanım size ne dedi? Onun kızı kayıp mı olmuş?

— Babası kızını alıp ortadan kaybolmuş.

Emine epeyce sarsılmıştı, ama dişlerini sıktı.

— Cemile hanım aramamış mı kızını?

— Burada sadece kız söz konusu değil Emine'ciğim. Bir çift evlinin davası var. Bir yuva yıkmak kolay değil. Cemile üniversitede de okumuştu. İnatçı, çok güzel, anormal fikirleri olan bir kızdı. Kocası da üç fakülte bitirmiş, doktora yapmış bir zengin erkek. İkisi de kimsesiz. Ama işte ikisi bir araya gelip bir anlaşma kuramamışlar. Birbirlerini severlermiş, ama bunu söylemek gururlarına dokunurmuş. Cemile süsüne düş-

kündü. Giyim, kuşam ve mücevher meraklısıydı. Kocası sanatkâr bir insan. Biraz serseri ruhlu. Bir gün adam eşine şöyle haykırıyor :

«— Sen benimle param için evlendin. Senin gözünde evlâdın bile yok.»

Kadın ona şöyle haykırıyor :

«— Evet, ben seninle paran için evlendim.»

Bunun üzerine bir gün adam bir mektup bırakıyor ve üç, dört yaşında olan kızını alıp gidiyor. Gidiş o gidiş. Mektupta da şöyle yazılı : «Cemile, sen ancak paradan anlarsın. Seni sevdiğim için ne kadar param varsa sana bırakıyorum. Ben sadece kızımı alıp gidiyorum.»

Emine inler gibi :

— Demek böyle olmuş? dedi. Peki bu adamın adı ne?

— Düğünlerinde bulunmuştum Emine. Bir iki defa gidip geldik. Cemile kocasına İrfan derdi. Soyadı da Hızır'dı.

Emine bir ümidi elinden kaçırmış gibi sordu :

— Küçük kızın adı neymiş?

— Mine.

Emine tekrar tıkanır gibi oldu.

Öğretmen devam etti :

— Resmin Cemile'nin o çağdaki resmine çok benziyordu. Hakikaten ben de zavallı Cemile'ye hak verdim. Çok benziyorsunuz birbirinize. Zavallı kadın ağzından çıkacak bir sözün böyle bir sonuç vereceğini ne bilsin? On yıldan fazla oluyor, hayatı karardı. Kendisini avutmak için kız liselerinde bir öğretmenlik aldı. Artık, giyim, kuşam, takıp takıştırma yok. Bankada milyonlarla lira birikiyor. İratlardan geliyor, apartmanın kiraları geliyor, bankadaki paraların faizi geliyor, ama yiyen, kullanan kim? Artık kendi kazancıyla yetiniyor.

— Başkasıyla evlenmemiş mi?

— İrfan beyden boşanmamış ki bir başkasıyla evlensin!

— Sizden ne istedi?

— Bu çocuğun kim olduğunu anla, dedi bana.

EMİNE PERİŞAN bir halde dönmüştü apartmana. Odasına girerken dayısının apartmandaki dairelerde oturan birkaç çocukla konuştuğunu duymuştu. Bu gençler çoğu zaman, belki de bilgisini denemek için İlyas Balıkçı'ya sorular yöneltirlerdi.

Tarihten, edebiyattan, hatta felsefeden seçilen sorulara İlyas Balıkçı hiç düşünmeden, önceden hazırlamış gibi cevaplar verirdi. Bütün apartman halkı bu adamın sanatına olduğu kadar bilgisine de şaşıyorlardı.

Çok geniş yönü olan İlyas Balıkçı herhangi bir yemek pişirmekten, herhangi bir ansiklopedik bilgiye kadar herşeyi kafasında taşıyor gibiydi. Onun odasında, hatta atölyesinde kitap namına sadece kendisine bozuk yerlerini düzeltmesi için verilen iri yazılı levhalar bulunurdu.

Meraklı olan büyükler bile dört basamak merdiveni iner, birinci katın bu küçük odasında İlyas Balıkçı ile konuşur, düzeltilmiş bir yazıyı, eksiği tamamlanmış yırtık bir âyeti hayretle seyrederlerdi.

İlyas Balıkçı kızın ayak seslerini duymuş ve kendisine soru soran çocukları başından savarak dışarıya çıkmış ve kızın odasına girmişti :

— Geç kaldın Emine? dedi.

— Biliyorum, dedi kız. Hem diploma töreni yaptılar, hem de bir öğretmen beni biraz alakoydu.

— Ne istiyormuş senden?

— Benden ayrılacakları için üzülüyorlar da.

Emine fikirlerini toplamak istiyordu. Tamamiyle kendi içine kapanmıştı. İlyas Balıkçı da bunu farketti:

— Bir şeye canın mı sıkıldı kızım?

— Hayır, ayaküstü, yoruldum tabii. Hem de geç kaldığım için biraz hızlı geldim.

İlyas Balıkçı çekildi. Saat sekizde hole girdi. Ömer gelmişti. Emine de yemeği getirmişti. İlyas Balıkçı'nın başlamasını beklediler. Yemeğin ortasına doğru adam:

— Tören güzel oldu mu? dedi.

— Evet, kalabalıktı, dedi Emine. Çocukların anaları, babaları gelmişlerdi. Hemen hemen benden başka kimsesiz yok.

Emine çatalı ile oynuyordu.

— Tabii, bir köşeye çekildim. Sonra edebiyat öğretmeni beni idare odasına çağırdı.

— Tebrik mi etti?

— Hayır, elinde bir gazete vardı. Gazeteye beş altı kızın resmi basılmıştı. Bunlar, okulların başarılı çocukları. İçlerinde benim de resmim vardı.

— Kim vermiş bu resmi?

— Her okul sevinerek verir.

— Peki resmi neye sana gösteriyor öğretmen. Sen de gör diye mi?

— Hayır. Öğretmenin bir arkadaşı varmış. Beraber okumuşlar. Hâlâ da görüşürlermiş. İşte o arkadaşı gelmiş, benim resmimi göstererek kimin nesi olduğumu öğrenmek istemiş.

— İlgisi ne seninle?

— Onun bir kızı kayıpmış.

İlyas Balıkçı yutkunarak :

— Ne yapalım kayıpsa, dedi. Sana mı benzetmiş kızını?

— Hayır, ben onun benim yaşımdaykenki haline çok benziyormuşum. Bunu öğretmen de hatırlamış.

İlyas Balıkçı artık birşey yemiyordu. Ağzında kalan lokma sanki gittikçe büyüyordu. Onun gırtlağına tıkanacak, onu boğacak gibiydi.

Emine de yemekten elini çekmişti. Yalnız Ömer

önündeki dolu tabağın hakkından geliyor, etrafla ilgilenmeden atıştırıyordu.

İlyas Balıkçı gözlerini ona dikerek :

— Yavaş ol be, diye bağırdı.

Ömer'in elinden çatalı düştü. Yüzü kıpkırmızı kesildi. Kalkmak istedi. Emine onun kolunu çekti :

— Sen otur, yemeğini ye kardeşim, dedi. Senin anan da var, baban da. İstesen kalkar gider, onlara sarılırsın. Anan rençber de olsa, köylü de, şehirli de olsa anadır. Eli kabadır, belki nasırlıdır ama ana elidir. Git onları dünya gözüyle gör. Benim için de boynuna sarıl. Benim gibi değilsin.

Oğlan bayağı üzülerek :

— Dime böyle Emine, dedi. Senin de dayın var? Kim seni küstürdüyse diyiver dayına. Dünyasını zindan eder ona.

— Kimsenin suçu yok Ömer. Suç benim kaderimde.

İlyas Balıkçı tıkanır gibi oldu :

— Şimdi durup dururken ortaya böyle sıkıntılar sokan o kadın kim Emine? Üzüntülü şeyleri hatırlaman gerekiyor mu?

Kız içini çekerek :

— Benim birşey dediğim yok, dedi. Sordun da anlattım.

— Peki neye kahırlanıyorsun?

— İnsanlara, dedi Emine. İki kişi geçinemez, birbirlerini anlamaya hiç yanaşmazlar. Ne olursa arada kalan çocuklara olur.

İlyas Balıkçı sustu, sigarasını yakarak sofradan kaktı. Emine de sofrayı toplamaya başlarken :

— Sen yemeğini ye, dedi.

Ömer birşey anlamıyordu, ama bütün gün sağa sola koştuğu için çok acıkıyor, sonra saat ondan aşağı yatmıyordu.

O gece Emine için de, İlyas Balıkçı için de sıkın-

tılı geçti. Emine boşuna uyku aramış, İlyas Balıkçı'nın zaman zaman odasında gezindiğini ve sigara içtiğini duymuştu. Öksürüyordu. Bu öksürük senelerden beri onu sarsıyordu.

Sabahleyin bir türlü odasından çıkmıyordu. Emine kahvesini pişirip götürdü. Oda iyice sigara kokuyordu. Kız :

— Şu zıkkımı aç karnına içmesen olmaz mı? dedi.

Adamın yüzü soluktu :

— Elimde bir bu var, dedi. Başım sıkıştıkça buna sarılıyorum.

İnsanlar böyledir işte. Canlarının, hayatlarının kıymetini bilmezler. Kendilerine sıkıntı yaratır, karşısındakileri de canından bezdirir.

— Emine sana ne oldu? Bana neden bu kadar yükleniyorsun? Şu zıkkımı içmeyeyim de çıldırayım mı? Ben sokaklara düştüğüm zamana kadar sigara nedir bilmezdim. Bir gün birisi yanımdan geçiyordu. Sigara içiyordu. Beğenmedi, yeni yaktığı sigarayı attı yere. Ben arkasından gittim, o sigarayı aldım yerden. İçmeye çalıştım. Boğuldum öksürükten. O gün bugündür öksürürüm.

Emine :

— Kahvaltı hazır, dedi. Oğlan yalanıp duruyor.

— Geliyorum yavrum.

Emine hole geçti. Kalın bir dilim ekmeğe yağ, üstüne de reçel sürdü.

— Sen ye Ömer, dedi. Çayını koyuyorum.

— İyisin ya? dedi Ömer.

— İyiyim kardeşim.

— Sen başkalarına boş vir. Dilersen bir daha yaza seni köye götüreyim. Bizim köy seyranlıktır. Su yerine ayran içersin. Anam sana çökelek yapar.

Emine önemseyerek :

— Çökelek nedir? dedi.

— Sütten ederler, dedi Ömer. Sütü kestirirler, kaymağı, yağı dibe çöker. Bezden süzerler. İster tuzla yi, ister bala karıştır.

— Herhalde lezzetli bir şey olacak.

— He, parmaklarını beraber yirsin.

Aradan iki gün daha geçti.

Emine işleri bitirdikten sonra odasına çekilmiş, pencerenin önüne oturmuştu. Apartmanın önündeki cadde hayli genişti. Kapıcı dairesinin iki odası da bu caddeye bakıyordu.

Sabahın erken saatlerinden beri otomobiller geçiyordu. Özel arabalarda bavullar, el çantaları, küçük bavullar, çocuklar, hatta yaşlı insanlar vardı. Bunlar plajlara veya sayfiye yerlerine gidiyorlardı.

İlyas Balıkçı açık kapıdan kızın pencerenin önünde oturup tül perdenin arkasından caddeyi seyrettiğini görmüştü. Odaya girdi.

— Canın sıkılıyor değil mi? dedi.

— Sıkılmaz mı?

— Bir yere gidelim mi?

— İnsan nereye gitse üzüntüsünü, yoksullukların beraber götürecek olduktan sonra...

Adam kızın karyolasının kenarına ilişti.

— Bana bak Emine, dedi. İnsanları, daha doğrusu, insan büyüklerini suçlarken biraz derince düşünmeli. Bazı davranışlarımızın ileride ne gibi zararları olacağını bilemeyiz. İnsanlar bazen bir paniğe kapılıp kendilerini öldürüyorlar.

Emine içini çekerek :

— Müsaade eder misin, sana baba diyeyim de öyle konuşalım? dedi.

İlyas balıkçı şaşkın ve dağınık bir halde :

— Elbette, dedi.

— Dinle beni baba. İnsan panik halindeyken bazı hareketlerde bulunabilir. Fakat bu hal geçince daha et-

raflıca düşünüp ne gerekiyorsa onu yapmalıdır. Akıl yolu birdir.

— Ne kadar ağır konuşuyorsun Emine. Bu senin yaşının dili değil.

— Ben babamın kızıyım.

— Zeki olduğunu biliyorum. Ama bana öğüt verir gibi bir halin var.

— Eğer sen beni ıstırap içinde yaşatıyorsan sana davranışının doğru olmadığını söylerim.

— Yani saygı ortadan kalkar mı?

— Saygı ne oluyor? Sen benim canımı yak, ben saygı edip seni düşüneyim, böyle mi istersin?

— Bak Emine, bir barakada yaşıyorduk, buraya geldik. Konfor içinde sayılırız. İstersen yazlık için bir yere gideriz. Ferah ol kızım. Bir iki levha yazar gereken parayı rahatça bulurum.

— Yani bu yolda devam etmek istiyorsun öyle mi baba? Gururun seni bazı hareketleri yapmaktan alakoyabilir. Ama bana karşı bir sevgin varsa, bana kendi öz evlâdın gözüyle bakıyor, benim de bazı ihtiyaçlarımı, duygularımı düşünüyor, bir kelime ile benim olabildiğim kadar mutlu olmamı istiyorsan, beni de davranışlarımda serbest bırakmalısın.

— Ne yapmak istiyorsun Emine? Açık konuş.

EMİNE başını eğerek :

— Bunu benden isteme baba, dedi. Açık konuşmaya mecbur etme beni. Ben seni suçlamak istemiyorum. Bir yabancı olsaydın senin yüzüne haykırırdım. Ama bunca yıllık babamsın, beni seviyorsun, sen beni dünya malına tercih ettin. Sen bana bağlısın. Ama ben de seni çok seviyorum. Şu anda bile seni üzdüğüm için yüreğim kan ağlıyor. Ama bizlerden başka mustarip olan insanlar da var baba. Mesela bir zavallı kadın var ki, kızını arıyor. Herşeyden, herşeyden vazgeçmiştir,

hatasını anlamıştır. Bir evlât ana ile baba arasında ortak bir maldır. Kimsenin onu kendi tarafında tutmaya hakkı yoktur.

İlyas Balıkçı :

— Bir evlât bölünemediğine göre, onu artık annesine mi vermek gerekiyor demek istiyorsun? dedi.

— Hayır, yalnız o kadına da bir hak tanımalı.

— Hangi kadına Emine, beni çıldırtma artık.

— Cemile'ye, iyi duydun mu beni? Bazen sıkıntılı uykularında sayıklardın bu kadını. Onu sana ıstırap vermekle suçlardın. Bu kadının annem olduğunu bilmiyordum.

— Kızım onun ne düşüncede, ne ahlâkta bir kadın olduğunu bilemezsin.

— Bildiğim kadar yeter bana baba. Annem annemdir. Kendisini eşinden ve kızından ayıran şeyin para hırsı olduğunu anlamıştır. Artık çalışarak, öğretmenlik yaparak geçiniyor ve bir kızı olduğunu düşünerek ağlıyor.

— Pekâlâ küçük hanım.

İlyas Balıkçı odadan çıktı. Emine yalnız kalınca babasının herşeyi itiraf etmiş olduğunu düşünüyordu. Kendisi için gizli kalan bütün noktalar artık aydınlığa çıkıyordu.

Babası yeis içinde, paraya düşkünlüğünü itiraf eden ve kendisiyle para için evlendiğini söyleyen kadına bütün parasını bırakarak, dört yaşındaki kızını alıp çıkmıştı evinden.

Bilmediği, yanlış düşündüğü bir nokta olabilirdi. Bir iki gün babasının sakinleşmesini bekledi. Bir gün de onun bulunmadığı sırada Ömer'e :

— Bir arkadaşıma gidiyorum, dedi. Çok kalmam. Babam merak etmesin.

Apartmandan çıktı. Nüfus kâğıdının kayıtlı olduğu Şişli'ye gitti. İlk defa Beyoğlu'na geçiyordu. Hep

Kalın ve kocaman deftere bakarak sordu.

İstanbul tarafında yaşamıştı. Şoför onu nüfus memurluğunun önünde bıraktı.

Emine nüfus kâğıdını göstererek istediği bilgileri alacağı memurun yanına gitti. Bu ihtiyar bir adamdı. Kalın, kocaman bir defter çıkartmış ve kızın yüzüne bakarak :

— Bunu kim değiştirmiş? dedi.

— Babam, dedi Emine.

— Bu ne biçim iş. Bu kayıtlar yanlış.

— Ben de bunu anladım da sizden nüfus sureti istemeye geldim. Okula gireceğim.

— Bak yavrum, buraya baban gelse daha iyi. Sana vermem doğru olmaz.

— Ama babam gelemediği için ben geldim.

— Baban gelemediyse annen Fatma Cemile hanım gelsin.

— Babam bilmem yollar mı?

— Baban İrfan Hızır'a benden selâm söyle. Nüfus memuru bana vermedi de.

Emine kapıya varmıştı. Memur arkasından seslendi :

— Mine, kızım, nüfus kâğıdının muhakkak değişmesi gerekli.

Mine, öyle mi? Kız eski nüfus kâğıdını gözlerinin önüne getirmişti. E ve M harfleri majüskül yazılıydı. Demek babası Mine adının başına bir E eklemiş ve böylece adını Emine yapmıştı. Sonra babası kendi adını da değiştirmiş, İrfan adının yalnız İ'sini bırakmış ve bunun İlyas demek olduğunu yaymıştı.

Onlar annesiyle hâlâ evliydiler. Kütükte böyle görünüyordu.

Emine için artık gizli bir taraf kalmamıştı. Apartmana döndüğü zaman İlyas Balıkçı'nın küçük atölyesinden sesler geliyordu. Ona herhalde yine bazı sorular soruyorlardı.

Akşam yemeği hiç konuşmadan geçti. Emine babasının odasına kahvesini götürdü. Adam :

— Yarın öğleden sonra Cemile hanıma gidelim, dedi.

Emine önem vermiyormuş gibi dudağını büktü. Babası :

— İstediğin bu değil miydi? dedi.

— Ben, benim olduğu kadar senin ve annemin de huzura kavuşmanızı istiyorum baba. Yoksa ben bu hayata alışmıştım. Her çocuk analı büyümez.

— Rüyamda sayıklıyorsam hasretini çektiğimden mi sanırsın?

— Baba, rica ederim hemen sinirlenme. Bana kızından mahrum kaldığı için ıstırap çeken bir kadın olduğunu söylemeselerdi umursamazdım.

— Seni de elimden alacaktır, maksadı bu.

— Baba, ben eşya değilim. Kedi yavrusu hiç değil. Ama bir defa görüşmekte fayda vardır. Sana beni neden anamdan ayırdın diyebiliyorum. Bunun gibi ona da, on iki yıldır aklınız neredeydi? Cemile hanım diyebilirim.

— Onun nasıl insana sokulup zehirleyen bir sarıçiyan olduğunu göreceksin.

— Çiyanlar da anne olabilir baba.

Emine babasının Cemile hanımla nasıl anlaştığını bilmiyordu. Herhalde telefonla konuşmuş olacaktı.

Bir taksi ile Nişantaşı'nda bir apartmanın ön gittiler. Birkaç basamak merdiven çıktılar. Pirinç levhanın üzerinde siyah yazı ile Hızır Apartmanı adı yazılıydı. Herhalde yedi sekiz kat vardı.

İlyas Balıkçı, Emine'nin zorla giydirdiği yeni elbiselerinin içindeydi. Gömleğinin yakasını ceketinin üzerine çıkarmıştı. Ellerinde birkaç çizik vardı ve kırk, kırk beş yaşlarında olduğu halde saçları yarıdan çok ağarmış, başı gümüş rengini almıştı.

Emine onun kapının ziline basan elinin titrediğini farketti. Kapı açıldı. Geniş bir holdeydiler. Karşıda asansör vardı. Fakat, İlyas Balıkçı merdivenlere yöneldi. Bir kat çıktıktan sonra sağdaki kapının ziline dokundu. Burada, kapının üzerinde, sarı bir maden üzerinde «M. İrfan Hızır» adı yazılıydı.

Kapıyı yaşlı bir kadın açtı. Beyaz bir yüzü, beyaz saçlarının üzerinde beyaz başörtüsü vardı. Yana çekilerek :

— Buyurun İrfan bey oğlum, dedi.

İlyas Balıkçı, belki şaşkınlıkla bu kadının elini öptü. Emine nefes nefese onlara bakıyordu. O da biraz eğilerek yaşlı kadının elini öptü. Kadın :

— Ben sizin anneannenizim yavrum, dedi.

Emine'yi göğsüne çekerek öptü, sonra onları bir salona götürdü.

— Cemile biraz heyecanlandı, dedi. Özür dilerim İrfan bey.

Belki Cemile hanım sabredememişti. Salona açılan bir oda kapısından gözleri kıpkırmızı, yanaklarında yaşlar, üzerinde eter kokularıyla çok güzel bir hanım göründü. Annesi :

— Sakin ol Cemile, diye seslendi.

Emine hayranlıkla bu güzel kadına bakıyordu. Daha pek genç ve çok biçimli, açık kumral bir kadındı.

İrfan bey :

— İşte anneniz küçük hanım, dedi.

Emine'yi yanından annesine doğru itti.

Emine çarpıntılar içindeki kadına sarıldı. Bir an kadar kendisini kaybetmişti. Belki yaşlı yanaklarını öptüğü bu kadının kollarından uzun zaman ayrılmak istemezdi, ama yaşlı kadın haykırmıştı :

— Nereye gidiyorsunuz İrfan bey? diye haykırmıştı.

Adam boğuk bir sesle :

— İstanbul sokaklarına! dedi.

Emine fırladı yerinden. Babasına doğru koştu :

— Bugüne kadar öksüz bıraktın, dedi. Anasız büyüdüm. Şimdi de babasız mı bırakacaksın?

Cemile hanım yürüyerek kocasının yolunu kesmişti.

— Yaptığımız hata yetişir artık İrfan bey, dedi. Bu kız aramızda bir bağdır, biz bu bağı kopartamayız.

Yıllarca, İlyas Balıkçı adı altında yaşayan İrfan bey; uykularında adını sayıkladığı ve bir türlü unutamadığı karısının kırsaçlarını okşayan elinin altında eridi sanki. Dudakları titreyerek :

— Rahatsız etmekten korkuyorum da, dedi.

— Son —

Kemalettin Tuğcu

İSTANBUL SOKAKLARI

3

Kurtuluş Yayınları

60 Lira

ÇOCUK ROMANLARI